

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı

20 adımda sağlıklı şehirler geliştirme ve sürdürme yolları

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı

20 adımda sağlıklı şehirler geliştirme ve sürdürme yolları

© Dünya Sağlık Örgütü 2022

Bazı hakları saklıdır. Bu çalışma, Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO lisansı kapsamında kullanıma açıktır (CC BY- NC-SA 3.0 IGO; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo>).

Bu lisansın koşulları kapsamında, aşağıda belirtildiği gibi uygun şekilde alıntı yapılması koşuluyla, çalışmayı ticari olmaya n amaçlarla kopyalayabilir, yeniden dağıtabilir ve uyarlayabilirsiniz. Bu çalışmanın herhangi bir kullanımında, DSÖ'nün belirli bir organizasyonu, ürünü veya hizmeti desteklediğine dair hiçbir ima olmamalıdır. DSÖ logosunun kullanımına izin verilmemektedir. Çalışmanın uyarlanması durumunda o çalışma aynı veya eşdeğer bir Creative Commons lisansı kapsamında lisanslanmalıdır. Bu çalışmanın çevirisinin üretilmesi halinde önerilen atıfla birlikte aşağıdaki feragatname de eklenmelidir: "Bu çeviri Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından oluşturulmamıştır. DSÖ bu çevirinin içeriğinden veya doğruluğundan sorumlu değildir. Orijinal İngilizce baskısı, bağlayıcı ve asıl baskı olacaktır: How to develop and sustain healthy cities in 20 steps. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2022".

Lisans kapsamında ortaya çıkan anlaşmazlıklarla ilgili her türlü arabuluculuk, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün arabuluculuk kurallarına uygun olarak yürütülecektir. (<http://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules/>).

Önerilen alıntı. How to develop and sustain healthy cities in 20 steps. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2022. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

Yayın içinde Kataloglama (CIP) verisi. CIP verisi <http://apps.who.int/iris> sitesinde mevcuttur

Satış, haklar ve lisanslama. DSÖ yayınlarını satın almak için <http://apps.who.int/bookorders> sitesine bakınız. Ticari kullanım talepleri ile haklar ve lisanslama hakkındaki sorular için <https://www.who.int/about/policies/publishing/copyright> sitesine bakınız.

Üçüncü taraf materyalleri. Bu çalışmada yer alan tablo, şekil veya resim gibi üçüncü bir tarafa atfedilen materyallerin tekrar kullanılmasının talep edilmesi durumunda, bu kullanım için herhangi bir izin gerekli olup olmadığını belirlemek ve telif hakkı sahibinden izin almak, kişinin sorumluluğundadır. Çalışmada yer alan üçüncü taraflara ait herhangi bir bileşenin ihlal edilmesinden kaynaklanan risk yalnızca kullanıcıya aittir.

Genel feragatname. Bu yayında kullanılan tanımlamalar ve materyalin sunumu, Dünya Sağlık Örgütü'nün herhangi bir ülkenin, toprağın, şehrin veya alanın veya buralardaki makamların yasal statüsü veya bunların hudut bölgeleri veya sınırlarının tahdidi ile ilgili herhangi bir görüşünü ifade etmez. Haritalar üzerindeki kesik çizgiler, hakkında henüz tam mutabakat olmayan yaklaşık sınır çizgilerini temsil etmektedir

Belirli şirketlerden veya belirli üreticilere ait ürünlerden bahsedilmiş olması, bunların Dünya Sağlık Örgütü tarafınca burada adı geçmeyen benzerleri yerine onaylandığı veya önerildiği anlamına gelmemektedir. Hatalar ve ihmaller hariç, marka tescilli ürünlerin ayırt edilebilmesi için bu ürünlerin isimlerinin baş harfi büyük olarak yazılmıştır.

Bu yayında yer alan bilgileri doğrulamak için DSÖ tarafından tüm önlemler alınmıştır. Bununla birlikte yayınlanan materyal açık veya zımni hiçbir garanti olmaksızın dağıtılmaktadır. Materyalin yorumlanması ve kullanılmasının sorumluluğu okuyucuya aittir. DSÖ hiçbir koşulda kullanımından doğan zararlardan sorumlu tutulamaz.

Tasarım/mizanpaj: Christophe LANOUX

Issued in English with the title "How to develop and sustain healthy cities in 20 steps"

© Copyright English Edition

Turkish Healthy Cities Association is responsible for the accuracy of the translation

© Turkish Healthy Cities Association, 2023

Translation Editors: Prof. Dr. E. Didem Evci Kiraz, Prof. Dr. Handan Türkoğlu, Prof. Dr. Gül Sayan Atanur
(Members of Advisory Board of Turkish Healthy Cities Association)

İngilizce dilinde "How to develop and sustain healthy cities in 20 steps" başlığıyla yayınlanmıştır

© DSÖ, 2022

Tercümenin doğruluğundan yalnızca Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği sorumludur. Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nden izin alınmaksızın çoğaltma yapılamaz

© Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2023

Çeviri Editörleri: Prof. Dr. E. Didem Evci Kiraz, Prof. Dr. Handan Türkoğlu, Prof. Dr. Gül Sayan Atanur
(Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyeleri)

İçindekiler

Önsöz	iv
Amaç	v
Giriş	1
1. Başlamak	8
2. Organize Olmak	18
3. Harekete Geçmek	32
4. Ulusal sağlıklı şehirler ağı	42
Kaynaklar	47

ÖNSÖZ

Sağlıklı Şehirler, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın 1988'den beri yerel yönetimleri aktif bir şekilde dahil ettiği Avrupa'da ortaya çıkmış küresel bir harekettir ve sağlıklı şehir yönetimlerinin politik, sosyal, ekonomik ve çevre gündemlerinde ilk sıralara yerleştirir ve sağlıklı herkesi ilgilendiren bir konu haline getirir. Sağlıklı Şehirler hareketi, gücünü sadece koordinatörlerin kıymetli katkılarında değil sürece dahil olan herkesin katkılarında alır.

Şehirlerden ve koordinatörlerden gelen yoğun talep ve geri bildirim üzerine 20 adımın bu 4. baskısını paylaşmaktan memnuniyet duymaktayım. Bu doküman yeni bilgi tabanını ortaya koyar ve yeni çağın gereksinimlerini de dikkate alacak şekilde DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın 25 yılı aşkın süredir kazandığı tecrübe ve içgörülerini bir araya getirir. Bu rehber, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Sekreteryası'nın ve daha geniş ölçekte DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın desteğiyle yeni şehirlerin bu adımlarda ilerlemesine yardımcı olmayı amaçlar.

Bu rehberin hazırlanmasında zamanlarını ve kıymetli fikirlerini esirgemeyen yazarlara ve katkıda bulunanlara, Yönlendirme Komitesi üyelerinden Monika Kosinska, Geoff Green, Shouka Pelaseyed, Hanna Dunning'e ve DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın bütün kent ve ülke ağı koordinatörlerine takdir ve şükranlarımı sunarım.

Kira Fortune

*Bölgesel Sağlıklı Şehirler, Sağlığı Geliştirme
ve İyilik Hali Danışmanı, DSÖ Avrupa Bölge Ofisi*

AMAÇ

Bu kılavuz, DSÖ Avrupa Bölge Ofisi tarafından desteklen DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'ndaki şehirlerin ve Avrupa Ulusal Sağlıklı Şehirler Ağı'ndaki ulusal sağlıklı şehirler ağlarının koordinatörleri ve sekreterlikleri içindir. Ayrıca Sağlıklı Şehirler modelini benimsemeyi düşünenler içindir. Sağlıklı Şehirlere dahil olma yolunda olan veya mevcut durumu gözden geçirilen ve genişletilen şehirler için bir rehber veya bir kaynak olarak kullanılabilir.

Şehir yönetimleri ve ortakları, çok kapsamlı olan sağlığın belirleyicileriyle ilgili politika oluşturma ve karar verme sürecinin merkezinde yer alır. Belediye başkanları ve seçilmiş politikacılar liderlik ederken profesyonel koordinatörler ise destek verirler. Her ikisi de birçok aktörün ve kurumun katkısını ahenkli bir şekilde yönetmede başlıca unsurlardır. Sağlıklı şehir koordinatörlüğü takdir edilmesi gereken bir rol olmakla birlikte oldukça zorlu olabilir. Bu kılavuz, koordinatörlerin süreci nasıl organize edebileceğine veya devam ettirebileceğine odaklanarak sağlıklı şehre yönelik 20 adımı veya faaliyeti içerir.

Bu kılavuz, öncü şehirlerin ve tecrübeli koordinatörlerin birikmiş bilgi birikimi ve deneyimini temel alır. Tecrübeli koordinatörler uygulamalarını gözden geçirip eksiklerini tamamlarken, yeni şehirler ve yeni koordinatörler de teori ve pratiğe katkı sunabilirler. Eşitlik, sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık gibi temel değerler sabit kalmak şartıyla politikalar, programlar ve projeler Avrupa ve ötesinde 21. yy'ın değişen şartlarına uyum sağlamalıdır.

AVRUPA SAĞLIKLI ŞEHİRLER AĞI

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı, adına dönem denen beş yıllık çalışma programları dizisi ile şekillenmiştir. DSÖ Avrupa Ağı, COVID-19 pandemisi nedeniyle süresi uzatılmış olan Dönem VII içindedir. Dönem VII'nin (2019-2025) uygulama çerçevesi (1) altı temel temaya ve üç stratejik hedefe dayanır (Şek. 1, Tablo 1). Siyasi taahhüt, uygulamanın temeli olduğundan bu dönem Şubat 2018'de kabul edilen siyasi yetkilendirme ile (Kopenhag Belediye Başkanları Mutabakatı) idare edilmektedir. Bu Mutabakat (2) altı temel temaya (insan, yer, katılım, refah, barış, gezegen) dayanır.

Şek. 1. Temel temalar ve stratejik hedefler

Sağlıklı şehirler, sağlık, iyilik hali, **barış** ve kamu yararı peşinde kapsayıcı, hesap verebilir ve **katılımcı** süreçlerin yürütüldüğü toplum **refahını** ön planda tutan **yerlerdir**.

Bu şehirler, bütün **insanlara** eşit güç ve imkan sağlayacak şekilde tasarlanan fiziksel, sosyal ve kültürel ortamlar yaratmak ve dolayısıyla onların tam insan potansiyeline ulaşmalarını mümkün kılmak için **gezegenle** ve diğer aktörlerle etkileşim içinde yerel ve küresel düzeyde örnek işler yaparlar.

Tablo 1. Altı temel tema ve yüksek düzeyde ilgili öncelikli konular

Temel temalar					
İnsan	Yer	Katılım	Refah	Barış	Gezegen
Yüksek düzeyde ilgili öncelikli konular					
Sağlıklı erken yaşlar	Sağlıklı yerler ve ortamlar	Sağlıklı yaşlılar	Toplumsal direnç	Sağlıklı kentsel planlama ve tasarım	İklim değişikliğinin etkilerini azaltma ve uyum
Sağlıklı yaşlılar	Bütünleşik sağlık planlaması	Azalan etkilenebilirlik	Sağlıklı yaşlılar	Barış köprüsü olarak sağlık	Koruma altındaki biyoçeşitlilik
Azalan etkilenebilirlik	Sağlıklı ulaşım	Artan fiziksel aktivite	Ruh sağlığı ve esenliği	Şiddet ve yaralanmalardan korunma	Atık, su ve sanitasyon
Ruh sağlığı ve esenliği	Yeşil alanlar	Dönüştürülmüş hizmet sunumu	Sağlıklı barınma ve yeniden inşa	İnsan güvenliği	Sağlığı teşvik eden ve sürdürülebilir belediye politikaları
Canlandırılmış halk sağlığı kapasitesi	Enerji ve sağlık	Sağlık okur yazarlığı	Bütünleşik sağlık planlaması	Sağlık güvencesi	
Sağlıklı beslenme ve kilo		Kültür ve sağlık	Sağlığın ve esenliğin göstergeleri	Ruh sağlığı ve esenliği	
Zararlı düzeyde alkol tüketiminin azalması			Dönüştürülmüş ekonomik modeller		
Tütün kontrolü			Etik yatırım		
Beşeri sermaye			Evrensel sosyal koruma		
Sosyal güven ve sermaye			Sağlığın ticari belirleyicileri		

DSÖ Avrupa Bölge Ofisi kilit bir rol oynar. DSÖ; küresel dokümantasyon, politika çerçeveleri ve yetkiler sentezini temel alan sağlam bir zemin sunar ve şehirler için araçlar ve kılavuzlar yayınlar ve uzmanlık sunar. Ayrıca sağlıklı şehirler yaklaşımını farklı pek çok siyasi yönetim için uygun bulan Üye Devletlerin tümünden aldığı siyasi bir yetkiye de sahiptir. Şehirler kanıt temelli kararlar almaya teşvik edilir. Sağlığın belirleyicileri ile ilgili kanıt toplamalı ve kendi proje ve programlarını titizlikle değerlendirmelidirler. Şehirler bunu eylemlerinin gerekçesini güçlendirmek için özgürce kullanmalıdır. Sağlık sektörü dışında kalan eylemlerin sağlık etki değerlendirmesi (3) bu eylemlerin sağlığı ne şekilde etkilediği konusunda potansiyel ortakları ikna etmelerinde belediye başkanlarına yardımcı olur. Kritik başarı faktörleri, DSÖ'nün her dönem sonunda istediği ve bütün DSÖ Avrupa Ağı şehirlerini kapsayan bir değerlendirme ile tespit edilir (4).

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın mevcut hedefleri ve temaları, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde (5) sağlam gerekçelere dayandırılmıştır. Ayrıca küresel düzeyde bir çalışma çerçevesi sunan ve dolayısıyla Üye Devletler'de evrensel sağlık hizmetine ulaşmak için hem sağlık yönetişiminin hem de sektörler arası işbirliğinin önemli olduğunu doğrulayan DSÖ'nün On Üçüncü Genel Çalışma Programı (6) ile ve DSÖ Avrupa Bölge Ofisi'nin Avrupa Çalışma Programı 2020-2025 ile (7) tam ve açık şekilde uyumludur. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı, Avrupa Çalışma Programı'nın sağlığın ve iyilik halinin geliştirilmesi hakkındaki 3 no'lu önceliğine doğrudan katkı sunar.

Bu kılavuz, liderlik ve yönetim becerileri ile ilgili genel bir el kitabı değildir. Kendine has bir bağlamı vardır, zengin bir tecrübeden istifade etmiştir ve sağlıklı şehirlerin başarılı bir şekilde inşası ve sürdürülmesine yönelik kritik adımları ve eylemleri ortaya koyar.

1. Giriş

Bu kılavuz, başarılı sağlıklı şehirlerde yapı ve süreçlerin nasıl geliştirileceğini ve sürdürüleceğini açıklar. DSÖ Avrupa Ağı'na üye şehirlerden gelen talepler doğrultusunda ve sağlık ve esenliği temel alan yeni bilgiler ışığında, sağlıklı şehir projesi geliştirilmenin 20 adımı hakkındaki bir önceki kılavuz üzerinde değişiklik getirmiştir. Burada 20 adım üç bölümde toplanmıştır: başlamak, organize olmak ve harekete geçmek. Bu yeni kılavuz, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nda ve ulusal sağlıklı şehirler ağlarında ve ötesinde hayata geçmiş iyi uygulamaları kullanarak temel değerleri daima korumak kaydıyla verimli bir yenilik ve gelişim döngüsü tavsiye eder. Kılavuzda her adım veya eylem için Avrupa Bölgesi'ndeki sağlıklı şehirlerden tecrübeye dayalı olarak alınmış örnekler vardır.

DEĞİŞEN ORTAMDA ŞEHİRLER

2022 Dünya şehirleri raporuna göre (8) önümüzdeki otuz yıl boyunca dünyanın bütün bölgelerinde kentleşme devam edecektir: 2021'de %56 olan kentleşme 2050'de %68'e ulaşacaktır. Bununla birlikte, şehirlerin geleceği bölgeler genelinde yeknesak değildir, yüksek oranda kentleşmiş ve gelişmiş bölgelerde kentsel büyümenin durağanlaşması veya düşmesi beklenmektedir. Yüksek gelirli ülkelerde şehirlerin geleceğine yönelik ana öncelikler kültürel çeşitliliği yönetmek, eskiyen altyapıyı iyileştirmek ve modernize etmek, eşitsizlik, küçülen ve gerileyen şehirlerin üzerine eğilmek ve gitgide yaşanan nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamak olacaktır. Şehirler; iklim değişikliği, artan eşitsizlik, tıpkı ciddi bir halk sağlığı krizini ve ekonomik gerilemeyi tetiklemiş olan COVID-19 pandemisinde olduğu gibi artan zoonotik virüs tehdidi dahil pek çok küresel zorlukla karşı karşıyadır. Düşük ve orta gelirli ülkelerdeki kentsel öncelikler ise artan yoksulluk, yeterli altyapı, uygun fiyatlı ve elverişli konut imkânı, gecekondü sorunlarına eğilme, yüksek genç işsizlik ve ikincil şehirlere yatırımdır.

Günümüzde Avrupa nüfusunun %75'i şehirlerde yaşıyor (9). Vatandaşların Avrupa Birliği içinde serbest dolaşımı ve Avrupa Birliği dışı ülkelere göçmen ve sığınmacı girişi sonucunda şehirlerdeki kültürel ve etnik çeşitlilik de artmaya devam ediyor (10). Avrupa'daki şehirlerde bölgeler, şehirler ve mahalleler arasındaki farklılıklara hala rastlanmaktadır. Aynı şehir içinde işsizliğin, yoksulluğun ve hastalıkların daha yoğun olduğu topluluklar vardır (11). Avrupa Bölgesi'ndeki şehirler aynı zamanda hızla değişen sosyoekonomik ve politik manzarada da işlev görmektedir. Avrupa şehirleri iyi kentleşme ve kalkınmanın, daha düşük bebek ve anne ölüm oranlarının, daha az iş ve ev kazalarının, bazı bulaşıcı hastalıklarda azalmanın ve daha uzun yaşam beklentisinin etkisine dair kanıtlar göstermektedir. Bununla birlikte, Avrupa şehirleri hala bazı zorluklarla karşı karşıyadır. DSÖ Avrupa Bölgesi bulaşıcı olmayan hastalıklardan en ciddi şekilde etkilenen bölgedir. Başlıca bulaşıcı olmayan hastalıkların (diyabet, kalp damar hastalıkları, kanser, kronik solunum yolu hastalıkları ve ruhsal bozukluklar) etkisi endişe vericidir. Öyle ki hepsi birlikte düşünüldüğünde bu beş hastalığın Avrupa Bölgesi'ndeki ölümlerin %86'sını ve hastalık yükünün de %77'sini oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Sosyoekonomik, çevresel ve davranışsal faktörler gibi daha pek çok faktör, uluslararası seyahat ve göç, aşıyla önlenabilir hastalıklar, besinle bulaşan patojenler, zoonozlar ve sağlık hizmetleri hatırı sayılır tehditler ortaya koymakta ve bulaşıcı hastalıkların yayılmasını artırmaktadır. COVID-19 pandemisi, acil sağlık durumlarında şehirlerin oynadığı önemli rolü ve nüfusun ihtiyaçlarına etkili bir şekilde eğilmek için birçok cephede kesin adımlar ve kararlar alınması ihtiyacını vurgulamıştır. Pandemiye ön planda olan şehirler; bilgiye erişimi temin etmiş, etkilenebilir durumdaki nüfuslara el uzatmış, insanlara destek olmak adına ruh sağlığı girişimleri başlatmış, sağlık ve iyilik hali amaçlı fiziksel aktiviteleri ve Bölge çapındaki şehirlerde sağlığı gündemlerinin ilk sıralarına koyan başka diğer yenilikçi girişimleri teşvik etmişlerdir. Şehirler, en etkilenebilir durumdaki insanları korumaya ve COVID-19 pandemisinin gelecekteki uzun vadeli etkileriyle başa çıkmaya devam etmelidir.

Şehirler, çeşitli politikalar ve girişimler yoluyla birçok alanda büyük bir etkiye ve önemli bir role sahiptir. Bu alanlar; sosyal dışlanma ve destek, sağlıklı ve aktif yaşam (bisiklet şeritleri, dumansız kamu alanları vb.), çocuk ve yaşlılara yönelik güvenlik ve çevre meseleleri, çalışma koşulları, iklim değişikliğinin sonuçlarıyla mücadeleye hazırlık, etkisi altında kalınan tehlikeler/zararlar, sağlıklı şehir planlaması ve tasarımı (semt planlama, mimari engellerin kaldırılması, hizmetler erişim ve yakınlık vb.) ve vatandaşların katılımına ve kapsayıcılığına yönelik süreçlerdir.

SAĞLIKLI ŞEHİRLER YOLCULUĞU VE HEDEFİ

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler hareketi; yerel yönetimlerin sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınmadaki kilit rolünü fark ederek Herkes için Sağlık (Health for All) stratejisini yerele yaymak amacıyla 1998 yılında başlatılmış siyasi, işbirliğine dayalı ve sektörler arası stratejik bir araçtır. Faaliyete geçtiği günden itibaren temeli Ottawa Sağlığı Geliştirme Sözleşmesi'ne (12) dayandırılmış olan ağ, değerlere son derece sadık bir şekilde sağlık ve iyilik haliyle ilgili birtakım hususlar benimsemiştir.

Yıllar boyunca Sağlıklı Şehirler hareketi, sağlık ve iyilik haliyle ilgili çalışmalara somut katkılar sunmuştur. Küresel düzeyde ise Yerel Gündem 21 ve Bin Yıl Kalkınma Hedefleri de dahil olmak üzere sürdürülebilir kalkınma gayretlerine katkıda bulunmuştur. Avrupa Bölgesi'nde DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı, Health21 (DSÖ Avrupa Bölgesi herkes için sağlık politika çerçevesi) (13) ve Health20 (21. yy Avrupa politika çerçevesi ve stratejisi) (14) aracılığıyla sağlık ve iyilik haliyle ilgili Avrupa bölgesi çalışmalarının ilerletilmesine katkı vermiştir. Yakın geçmişte DSÖ Avrupa Ağı, Cenevre İyilik Hali Sözleşmesi (15) (beş alanda atılacak adımlarla esenlik sahibi toplumlar yaratma hedefi başlatan), Avrupa Çalışma Programı ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (5) uygun olarak çalışmaya devam etmiştir.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı, başta pilot uygulama ve eğitim el kitabının kullanılması ile bütün politikalarda sağlık ile ilgili çalışmalara ciddi katkılarda bulunmuştur. Sağlığın sosyal belirleyicilerinden hareketle sağlıkta eşitlik (16,17) ve sağlığın sosyal

belirleyicilerinin daha iyi anlaşılması (18) dahil sağlığın sosyal belirleyicileri hakkındaki öncü çalışmalar dikkate değerdir.

Sağlıklı şehirler, “sağlıklı şehir nedir” konseptine ve “sağlıklı bir şehir neye dönüşebilir” vizyona dayanır. Şehirler yaşayan, nefes alan, büyüyen ve durmadan değişen karmaşık bir organizma olarak görülür. İnsanlar potansiyellerinin en üst seviyesine ulaşırken birbirlerini destekleyebilsinler diye çevresini iyileştiren ve kaynaklarını genişleten şehir sağlıklı bir şehirdir. Bu prensip sağlıklı bir şehrin ana hedeflerinde açıklanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Sağlıklı bir şehrin ana hedefleri

- Bütün yerel politikalarda sağlığı ve eşitliği teşvik etmek, sağlığın sosyal belirleyicileri yaklaşımıyla sağlıktaki eşitsizliklere eğilmek ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gündemi ile tam uyum sağlamak
- Aktif yaşam dahil sağlıklı yaşam tarzlarını destekleyecek ortamlar yaratmak
- Evrensel sağlık hizmetleri ve erişilebilir ve bütün vatandaşların ihtiyaçlarına duyarlı sosyal hizmetler sağlamak
- Sağlığın geliştirilmesine ve sağlık okur yazarlığına yatırım yapmak
- Çocukların hayata sağlıklı bir başlangıç yapmasına yatırım yapmak ve dezavantajlı gruplara (göçmenler, işsizler, yoksullar vb.) destek sunmak
- Başta obezite, sigara, sağlıksız beslenme ve fiziksel hareketsizliğe odaklanarak hastalıktan korunma programlarını güçlendirmek
- Sağlıklı şehir planlamasını ve tasarımını teşvik etmek
- Yeşil, temiz, çocuk dostu ve yaşlı dostu şehir ortamlarına yatırım yapmak
- Toplumun güçlendirilmesini, katılımını ve direncini desteklemek ve sosyal kapsayıcılığı ve toplum tabanlı girişimleri yaygınlaştırmak
- Yerel halk sağlığı hizmetlerini ve şehirlerin acil halk sağlığı sorunlarına müdahale kapasitesini güçlendirmek

Bu hedefler, sağlık ve iyilik haliyle ilgili mevcut bilgi tabanına dayanır ve şehir sakinlerinin sağlığını, iyilik halini ve yaşam koşullarını en çok etkileyen kentsel sorunları ele almak üzere formüle edilir. Yukarıdaki hedefler Şek. 2’de sağlıklı şehirlerle ilgili dokuz ana eylem alanında verilmiştir.

Şek. 2. Bütüncül DSÖ yaklaşımı kapsamında stratejik sağlıklı şehirler eylem alanlarına genel bakış

Kaynak: Sağlıklı şehirler: hızla değişen dünyaya yönelik etkili yaklaşım (19).

Sağlıklı şehirlerin sağlık ve eşitlik üzerindeki tesiri çok çeşitli mekanizmalar ve süreçler aracılığıyla olabilir.

Mevzuat. Şehirler, yasa ve yönetmelikler üzerinde etkili olacak ve onları yürürlüğe koyup uygulayacak kadar iyi bir pozisyona sahiptir. Arazi kullanımı, bina standartları, su ve sanitasyon sistemleri, iş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri ve bütün kullanımının sınırlandırılması bunun örnekleri arasındadır.

Bütünleştirme. Yerel yönetimler, örneğin sağlığı kendi şehir geliştirme stratejileriyle bütünleştirmek yoluyla, sağlığın yaygınlaştırılması ve sosyal ve sürdürülebilir kalkınma için bütünleşik politikalar ve stratejiler geliştirip uygulayabilirler.

Sektörler arası yönetim. Şehirlerin demokratik temsilcileri, sahip oldukları yetki ve güçten hareketle ortaklıkları bir araya getirir ve özel ve gönüllü çevrelerden pek çok sektörü ve paydaşı katkı sunmaya teşvik eder (örneğin bir belediyenin kentsel planlama kurulunda birçok sektör temsilcisinin mevcut bulunması gibi).

Toplumun katılımı. Yerel yönetimler vatandaşlarla her gün temasta olduklarından onların endişelerinin ve önceliklerinin en yakın tanıklarındırlar. Gelecek neslin yerel karar alma süreçlerinde söz sahibi olması için gençlik konseyleri gibi sivil toplum ve vatandaş grupları ile ortaklık için benzersiz fırsatlar sunarlar.

Eşitliğe odaklanma. Yerel yönetimler, hedefe odaklı müdahaleler oluşturmak için şehir sağlığı profillerinin sonuçlarını kullanmak gibi, yerel kaynakları seferber edebilir ve bunları düşük gelirli ve savunmasız nüfus grupları için daha fazla fırsat yaratmak, tüm şehir sakinlerinin haklarını korumak ve geliştirmek üzere kullanabilir (19).

Sağlıklı, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir şehir inşa etmek – sosyal, beşerî, kentsel ve ekonomik – bir kalkınma yolculuğudur. 20 adım bu kalkınma sürecine rehberlik eder. Bu adımlar şehirleri daha sağlıklı hale getirecek bir girişim ve eylemler zinciri sunar. Siyasi kararlılık bir ön şarttır ve genele yayılmış bir şehir stratejisi esastır. 20 adımın birçoğu gerekli yerel yönetim yapı ve süreçlerini güvence altına alır. Bunlar sağlıklı ortamların – sağlıklı yaşam ve çalışma koşulları – ilk adımı olarak bizi tüm yerel politikalarda sağlık yaklaşımına kadar götürür. Bu gibi sosyal, ekonomik ve çevresel belirleyicileri iyileştirmek insanların sağlığını da iyileştirecektir. Engeller ve başarı faktörleri değerlendirildikten sonra verimli döngü baştan başlar (Şek. 3) (1).

Şek. 3. Verimli döngü

POLİTİK UYUMLAŞTIRMA

20 adımdan oluşan bu kılavuz yeni yönetim biçimlerini kullanır. Sağlıklı şehirler siyasi bir anlayış değil, politika olarak algılanırsa işe yarar. Belediye başkanları ve meclis üyeleri, kurumların katkılarını ve bölgesel/merkezi hükümetin resmi rolünü ahenkli bir şekilde yöneterek liderlik göstermeye teşvik edilir. Sağlıklı şehirler bu yeni yönetim biçiminin öncüsü olmuştur.

SAĞLIK İÇİN YÖNETİŞİM

Sağlık için yönetim (20) (sağlık sektörü ile sınırlı olan sağlık yönetişiminin aksine) hükümetlerin ve diğer aktörlerin sağlık ve iyilik hali peşinde toplumları, ülkeleri veya ülke gruplarını yönlendirme çabaları anlamına gelir. Tam oturmuş bir sağlıklı şehirler gündemini hayata geçirmek için farklı sektörleri ve ortakları kapsayan sağlık yaklaşımlarına yönelik katılımcı bir yönetim düzenlemesi gereklidir.

Sağlık için akıllı yönetim, herkes için sağlık yolunda kompleks meseleleri ele alırken işbirliği, sivil katılım, resmi ve gayri resmi faaliyetler ve bağlayıcılığı olan ve olmayan çeşitli enstrümanlar aracılığıyla çeşitli yönetim yaklaşımlarını kullanır.

Sağlıklı şehirlere yönelik üç temel yönetim yaklaşımı şunlardır: bütün politikalarda sağlık, bütüncül hükümet ve bütüncül toplumdur. Her üç yaklaşım da sağlığı üretmeyi ve korumayı yerel yönetimlerin gündeminde üst sıraya koyar. Bunlar; politika uyumu ve sinerjisini, sağlıkta hesap verebilirliği, koordinasyonu, güven inşasını ve kamudan, özel sektörden ve halktan çeşitli aktörlerle ortaklığı teşvik eder.

YİRMİ ADIM

Okuyucunun rahatlığı için 20 adım üç bölümde toplanmıştır. Bunlar sürekli iyileştirme sürecindeki eylemlerdir ve sırayla yapılması şartı aranmaz. Şehirlerin bu adımları kabul etme sırası yerel şartlara ve imkanlara bağlıdır. Şek. 4'de verilen örnekte yönlendirme komitesi oluşturma adımından (Adım 8) sonra sağlıklı şehirler yaklaşımını anlama (1. adım) ve hemen arkasından teklifte bulunma (6. adım) adımları sıralanmıştır. Sonrasında adım için 17 seçenek bulunur. Adımların örüntüsü ve sıralaması gerek sağlıklı şehir yaklaşımının başında gerekse devamında şehirden şehire değişecektir. Şehirlerden alınan geri bildirimler doğrultusunda ve tutarlı olmak adına bu kılavuzda süresi sınırlı olabileceğinden herhangi bir sağlıklı şehir projesi veya programından bahsedilmeyecektir. Birçok şehir bunu bir sağlıklı şehir platformu olarak anmaktadır. Biz ise daha ziyade kılavuz boyunca sağlıklı şehir gibi jenerik bir terim kullanmaktayız.

Kutu 1'de sonraki üç bölümde yer alan 20 adımın genel bir özeti sunulmaktadır.

Kutu 1. 20 adıma genel bakış

Başlamak

1. Çerçeve
2. Destek toplama
3. Şehir sağlık profili
4. Kaynaklar
5. Sekreteryanın konumu
6. Teklif
7. Onay

Organize olmak

8. Yönlendirme
9. Çalışma ortamı
10. Faaliyetleri tanımlama
11. Sekreteryayı oluşturma
12. Planlama
13. Kapasite oluşturma
14. Hesap verebilirliği tesis etme

Harekete geçmek

15. Sağlık farkındalığını artırma
16. Stratejik planlamayı savunma
17. Sektörler arası işbirliği
18. Toplum katılımı
19. Yeniliği teşvik etme
20. Bütün politikalarda sağlık

Şek. 4. Başlamak, organize olmak ve harekete geçmek

1. Başlamak

ADIM 1: ÇERÇEVE

ANAHTAR MESAJ: Sağlıklı şehir yaklaşımını anlayın

Başlarken paydaşlarla birlikte yerelde net bir sağlıklı şehir vizyonu geliştirmeniz gerekir. Sağlıklı şehirlerin ana hedeflerine göz atın (Tablo 2). Bu, sağlıklı şehir yolculuğunda vatandaşlara ve politikacılara yol göstermenizi sağlayacaktır.

Bütün vatandaşlar daha sağlıklı olmak için uğraşırlar. Ancak şehirlerde yaşayan insanların sağlığı ve mutluluğu, büyük ölçüde politikacıların bu niyetlere uygun kararlar alarak, sağlığa ne kadar öncelik vermek istediklerine bağlıdır. Bu, bütün insanların sağlık ve iyilik halinde olmak için güçlerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak destekleyici sosyal ve fiziksel ortamlar yaratmak anlamına gelir. Sağlıklı şehir koordinatörleri, karar vericilerle karşılaştıklarında; karar vericilerin sağlıklı şehirler çerçevesini benimseme konusunda, sağlıklı şehirler yaklaşımını sağlık hizmetlerine yönelik geleneksel güvene karşı bir meydan okuma olarak algılayarak, şüpheli yaklaşabileceklerini akıllarında tutmalıdırlar. (Kutu 2).

Prensipler ve uygulamalar. Uzun yıllar boyunca binlerce Avrupa şehrinde sağlıklı bir şehir yaklaşımı başarıyla uygulandıktan sonra bile, bazı kilit politikacıların ve yöneticilerin bu yaklaşımın ileriye dönük en iyi yol olduğuna ikna olmaları gerekiyor. Bunu başlarda kabul etmiş olanlar yaklaşımın hala geçerli olduğundan emin olmak isteyecektir. Yeni seçilmiş politikacılar ise bunun kıymetli bir yaklaşım olduğu konusunda bilgilendirilmelidir. Yaklaşımın meraklılarını oluşturan ana grup (bkz. Adım 2) süreçte çok önemli bir diplomatik rol oynar. Sağlıklı Şehirler hareketinin parçası olan prensiplerin, stratejilerin ve uygulamaların bu grup tarafından nasıl kucaklanmış olduğunu, herkes tarafından açık ve kolay anlaşılabilir bir dille yeniden anımsatın.

Ortak üretim. Bu el kitabının giriş kısmında özetlenen kapsayıcı çerçeve, DSÖ, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı ve 27 Avrupa ülkesinde oluşturulmuş olan ulusal sağlıklı şehirler ağlarının ortak üretimidir. DSÖ, dokümantasyonu birleştirerek bir politika çerçevesi sunar. Şehirler ise eksik bilgileri tamamlamak, iyi uygulama örneklerini paylaşmak, eğitim düzenlemek, kılavuz materyaller hazırlamak ve değişimi yönetmek suretiyle bu sürece değer katarlar. Bu süreç esnasında kazanılan uzmanlık ve kapasite, sağlıklı şehir yaklaşımı savunucularından oluşan çekirdek grubun sağlıklı şehirler teorisini ve pratiğini yeniden canlandırmalarına yardım eder ve bu yaklaşımı bir dizi yerel, bölgesel ve ulusal ortak gözünde çekici hale getirir.

Kutu 2. Başarılı sağlıklı şehirler için ön koşullar

Şehrin en üst yetki kademesinde açık bir dille ortaya konmuş siyasi taahhütler ve ortaklık anlaşmaları ile sağlığı, eşitliği ve sürdürülebilir kalkınmayı şehrin vizyon ve stratejilerinin temel değerleri haline getirmek

Değişimi yönetecek, koordine edecek ve destekleyecek ve sektörler genelinde ulusal ve yerel işbirliğini, yerel ortaklıkları ve faaliyetleri kolaylaştıracak ve bunu vatandaşın aktif katılımıyla ve toplumun güçlendirilmesiyle birlikte yapacak organizasyon yapıları ve süreçleri

Bütün politikalarda sağlığı teşvik etmek, ortak hedef ve öncelikler belirlemek ve şehirde bir sağlık, eşitlik ve iyilik hali stratejisi veya planı geliştirmek. Şehir nüfusunun sağlığını ve sağlığın belirleyicilerini sistematik olarak izlemek

Kamudan, özel sektörden, gönüllülerden ve topluluklardan çeşitli ortaklarla diyalog ve işbirliğine yönelik resmi ve gayri resmi ağlar ve platformlar

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik ve yaratıcı düşünme, yenilikçi, vizyoner ilham verici olma ve sağlıklı şehir çerçevesinin katma değeri hakkında bilgi sahibi olma.

ADIM 2: DESTEK TOPLAMA

ANAHTAR MESAJ: Sağlıklı şehir heveslilerinden oluşan bir grup kurun ve canlandırın

Çalışmalarınız için destek toplamanız önemlidir. Sağlıklı şehirler yaklaşımını sizinle ortaklaşa sahiplenebilecek meraklı kişileri bulun. Çünkü başarılı sağlıklı şehirlerin merkezinde kendilerini adanmış **heveslilerden oluşan bir çekirdek grup** bulunur. Bu çekirdek gruba sadece idealist denemez. Çünkü onlar, aynı zamanda stratejik ve iş bilen ve fark yaratabilen aktörlerdir. Sizi destekleyecek hevesliler kent yaşamının herhangi bir kesiminden olabilir. Vizyon ve stratejik düşünme, bu kişileri resmi olmayan gruplara dahil olmaya teşvik edecektir. Hünerli koordinatörlerin yapması gereken, bu kişilerin heveslerini canlı tutmak ve yeni ve farklı bakış açılarına sahip başka aktörleri de sürece çekmektir.

Kararlı politikacılar **olmazsa olmazdır**. Sıklıkla sağlık konusunda somut herhangi bir portföyleri bulunmasa da şehir yaşamını ilgilendiren pek çok boyutta aldıkları kararların sağlığı ve iyilik halini ne kadar iyileştirdiğini anlarlar. Çevre, kentsel planlama, ulaşım, iskân, eğitim ve sosyal hizmetlerden sorumlu şehir idarelerindeki kıdemli yöneticiler de çoğu zaman önemli bir role sahiptir. Birinci basamak sağlık hizmetleri, halk sağlığı ve sağlığın geliştirilmesi alanlarında çalışanlar başta olmak üzere sağlık profesyonelleri de bunlara dahildir. Hevesliler ise genellikle topluluk gruplarından ve sivil toplumdan kişilerdir ve sağlık konularına ve şehrin genel refahına ilgi duyarlar. Sosyal politika, halk sağlığı, kentsel kalkınma ve çevre bilimleri geçmişli olan akademisyenler de kıymetli meraklılar arasında sayılabilirler.

Çekirdek hevesliler grubu, Sağlıklı Şehirler hareketinin prensiplerini, stratejilerini ve uygulamalarını tam olarak kavramaya zaman ayırmalıdır. Bu, kendi içinde fikirlerin resmi sınır tanımayarak aktığı resmi olmayan bir gruptur. Aktörler, bağlantılar kurarlar ve siloları yıkmaya verdiği katma değeri keşfederler. Esneklik, empati, bölüm ve kurum sınırlarının ötesinde iş yapabilme gibi kişisel özellikler de önemlidir. Keskin ve ortak bir odaktan hareketle herkes, mevcut vazife veya pozisyonlarından beklenen resmi işlerin ötesinde kendisinden de katkı sunar. Toplu bir şekilde bu çekirdek grup sağlıklı bir şehrin inşa ve idamesine liderlik edecektir.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik düşünme, esneklik, ittifak oluşturma, diplomasi ve katılımcılığı teşvik etme ve güçlendirici olma

ADIM 3: ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ

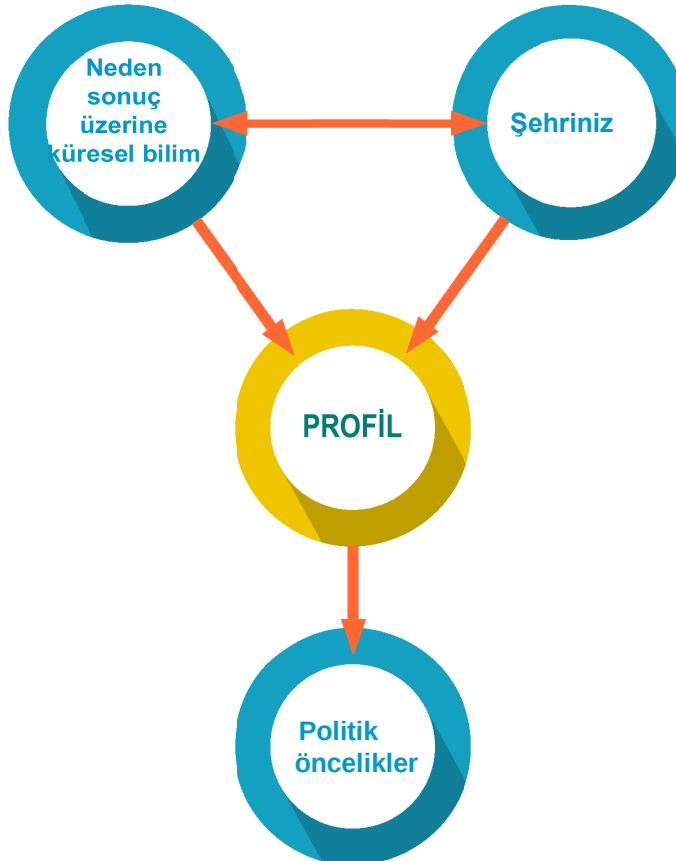
ANAHTAR MESAJ: Şehrinizi tanıyın

Şehrinizi ve onun nasıl işlediğini iyi bilmek yerel ihtiyaçlarınıza uygun bir sağlıklı şehir geliştirmenize yardımcı olabilir. Şehir sağlık profili, sağlıklı şehirler için kıymetli bir araçtır. Böyle bir profil insanların sağlık durumu ve yaşadıkları yerin koşulları hakkında bilimsel tabanlı bir açıklama sunar. Savunuculuk için temel teşkil edebilir, sağlığa ilişkin politikalara, önceliklere ve hesap verilebilirliğe yön verebilir. Kamunun ilgisini ve siyasi kararlılığı canlandırabilir. Geleceğe dair hedefleri tayin edebilir ve bunlara ulaşma yolundaki ilerlemeyi izleyebilir.

İyi bir şehir sağlık profili, şehri ve o şehrin vatandaşlarının sağlığını etkileyen faktörleri anında fark edilecek şekilde tanımlar ve heves uyandıracak değişim önerileri ortaya koyar. Hem toplum katılımı hem de siyasi destek için bir odak sağlar. Profiller diğer şehirlerle veya bölgelerle kıyas yapmayı mümkün kılan göstergelere ve sağlıkla ilgili diğer bilgilere yer vermelidir. Göstergeler nüfus grupları ve bölgeler genelinde sağlık sonuçlarını ölçmeli ve izlemelidir. Şehir sağlık profilleri en az beş yılda bir veya DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın her bir döneminde oluşturulmalı veya yenilenmelidir.

DSÖ araçlarını ve kılavuzlarını kullanın. DSÖ şehir sağlık profili çerçevesini (21) kendi yerel şartlarınıza göre uyarlayın. DSÖ Avrupa Sağlıkta Eşitlik Durum Raporu girişimi (HESRi) (22) veri seti de kullanılmalıdır. Rakamsal verileri dahil edin. Kalitatif toplum değerlendirmelerini ve anketlerini de kullanın. Kamu kayıtlarından ve ölçümlerinden gelen kantitatif istatistikleri tablolastırın, haritalayın ve yorumlayın (Şek. 5).

Şek. 5. Bilim, şehriniz ve şehrinizin profili

Kutu 3. Şehir sağlık profilinin bileşenleri ve rolü

Şehir sağlık profili

- Şehirle ilgili sağlık bilgilerini özetlemelidir
- Şehirdeki sağlık sorunlarını tespit etmelidir
- Şehirde sağlığı etkileyen faktörleri ve belirleyicileri tespit etmelidir
- Sağlığı iyileştirmek için önerilen eylem alanlarını tespit etmelidir
- Şehirde sağlık değişiklikleri yapmak için bir teşvik görevi görmelidir
- Sağlıkla ilgili kazanımlar için hedefler belirlemelidir
- Sektörler arası eylem için bir teşvik görevi görmelidir
- Sağlık göstergelerine ilişkin yeni veriler için ihtiyaçları belirlemelidir
- Sağlığı etkileyen konularda halkı, politikacıları, profesyonelleri, politika yapıcıları kolay anlaşılabilir bir şekilde bilgilendirmelidir
- Sağlığı ve onun belirleyicilerini görünür kılmalıdır
- Yerel halkın şehirdeki sağlık sorunları hakkındaki görüşlerini kaydetmelidir ve
- Kırılgan nüfusları belirlemeye yardımcı olmak için ayrıştırılmış verileri kullanmalıdır.

Aşağıdakileri aklınızda bulundurun.

- Hedef kitle kimlerdir ve onlardan şehir sağlık profilini kullanmalarını bekliyor musunuz: belediyenin geri kalanı, ulusal fon sağlayıcılar, Avrupa Birliği programları veya genel halk?
- Sürecin başlarında sektörlerdeki paydaşların katılımı da dahil olmak üzere kimlerin sürece çekileceği ve dahil olacağı
- Belediye düzeyinde sektörler arası bir komite gibi hali hazırda mevcut olan süreçler hangileridir?
- Belediye veya şehirdeki diğer sektörler ve müdürlükler için ilgili faydaları belirleyin.

Politik öncelikler. Ortak değerler ve müşterek taahhütler profili ileriye taşır. Çeşitli sektörlerin ve aktörlerin sunabileceği benzersiz katkıları gösterin. Örneğin barınma ve çevreden sorumlu olan politikacı, yaptıkları yatırımın nasıl ruh ve beden sağlığı üzerinde olumlu etkileri olan sıcak ve konforlu yuvalar sağladığını gösterebilir. Sosyal hizmetler bölümü, sağlıklı yaşlanma stratejilerinin engellilik ve hastalık riskini nasıl düşürdüğünü ve hizmet bütçeleri üzerindeki baskıyı nasıl rahatlatıldığını gösteren kanıtlar araştıracaktır. Sonrasında ise bir geribildirim döngüsü bulunur. Profil, politik öncelik olarak sağlığın vurgulanmasını sağlar.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: siyasi farkındalık, analiz, yorumlama, motive edici ve katılımı teşvik edici olma

ADIM 4: KAYNAKLAR

ANAHTAR MESAJ: Bir sistem bütçesi şekillendirin ve temin edin

Adım 2’de kurulan ve sağlıklı şehir savunucularından oluşan çekirdek grup, sağlıklı şehir maliyetlerine dair ön tahminler hazırlamalı ve ilk finansman için potansiyel kaynakları belirlemelidir. Politikacılar, sağlıklı şehri, yerel ve uluslararası profillerini yenilikçiler olarak yükseltmek için kullanacaklarından, politik desteği kendinize çekin.

Başlangıç desteği karşılanacak ilk zorluktur. Bu kaynaklar sağlıklı şehir sekreteryasının temel faaliyetler (koordinatör maaşı ve ofis giderleri) için harcanacaktır. Bunlar DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı’na üyelik için asgari şartlardır. Bu tamamlandığında ilave bütçe almak daha kolay olacaktır.

Sistem bütçeleri. Sağlıklı şehir fonları birçok kaynaktan gelir. Belediyeler birinci fon kaynağı olabilir, ancak yerel sağlık otoriteleri ve sivil toplum kuruluşları da katkı sunabilirler. Hepsi şehir bütçelerinden belirli bir meblağ alır. Sağlığın geliştirilmesi veya kentsel kalkınma için ayrılan bütçeler başvurulacak iyi kaynaklardır. İşsizlikle mücadelede özel tedbirler için ayrılmış paralar, bazı sistemleri finanse etmede kullanılmıştır. Şehir kalkınması ile ilgilenen iş grupları bir diğer potansiyel mali destek kaynağıdır. Finansal destek veremeyen kuruluşlar ise genellikle personel veya teknik hizmet desteği vermeyi istemektedir.

Birçok farklı potansiyel mali destek kaynağını gözden geçirin. Destek grubu, şehir genelinde potansiyel fon sahiplerini belirleyip bunlarla buluşmalıdır. Fon sahipleri mümkün olduğunca planlamaya dahil edilmelidirler. Mali destek için bir alt komite kurmayı düşünün.

Olgun bir sağlıklı şehir zamanla daha stratejik bir perspektif kazanır. Bütün politikalarda sağlık, birçok sektörden ortakları içeren bütüncül bir sistem yaklaşımıdır. Sektörler arası ortaklıklar, birim planlarının uyumlaştırılması ve fonların ortak bir amaç doğrultusunda, vatandaşların sağlığı ve esenliği için harcanmasına olanak sağlar.

Gerekçe sunma Sağlık hedeflerine ulaşmak için belediye birimlerinin ve yerel kurumların genel bütçelerini harekete geçirmelerini teşvik edin. Bunlar kazan-kazan durumudur. Örneğin, sağlıklı işgücü ekonomik performansı ve verimliliği arttıracaktır. Kemer sıkma döneminde sağlığın makro düzeydeki belirleyicilerine yatırım yapmanın sağlık hizmetleri ve sosyal hizmet bütçeleri üzerindeki mikro düzeydeki talepleri nasıl azaltacağını somut kanıtlar üzerinden gösterin. Pandemi sonrası toparlanma için sağlıklı şehirlerin her zaman güçlü ve uyum direnci yüksek topluluklar yarattığını ve sosyal çevre oluşturmaya, sosyal desteğe, topluluk gelişimine, beceri ve yeterlilik geliştirmeye ve sosyal uyum ve bağlantıya yatırım yaparak ve etkilenebilirliği azaltıp topluluğun sosyal sermayesini güçlendirerek uyum direnci tesis etmede önemli deneyimleri olduğunu gösterin.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: dirençli, donanımlı, fırsat kollayan ve girişimci.

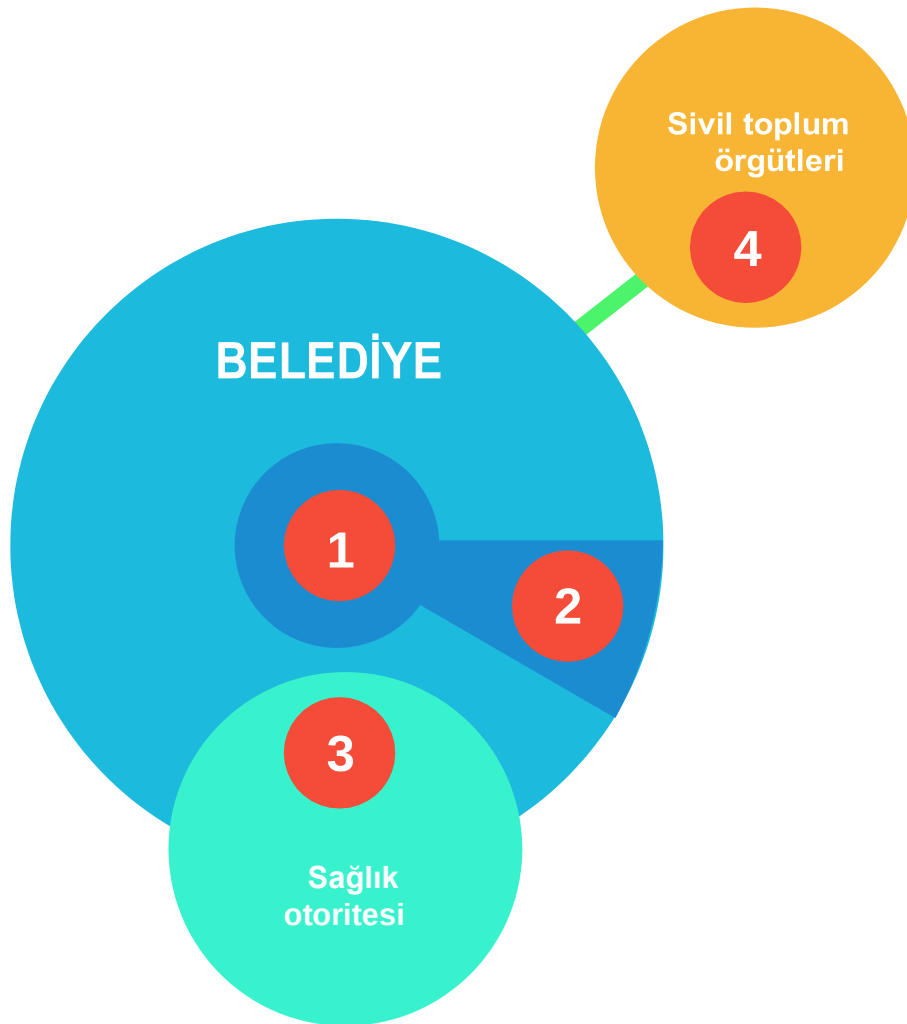
ADIM 5: SEKRETERYANIN KONUMU

ANAHTAR MESAJ: Etkiyi en üst düzeye çıkarın

Sağlıklı şehir sekreteryasının şehrin kurumsal hiyerarşisi içindeki konumuna karar vermek önemli bir seçimdir. Bu konum kurumsal yapıyı ve idari mekanizmaları etkiler. Politikacılarla, ortak olunan örgütlerle ve topluluk gruplarıyla olan ilişkileri belirler. Sağlıklı şehrin sahiplenilişini ifade eder.

Sistem. Sağlıklı şehir sekreteryasını, şehir yönetim sisteminden en üst düzeyde istifade edebileceği bir yerde konumlayın. Hiyerarşileri aşarak mümkün olduğunca fazla sayıda sektöre ulaşın. Kurumsal yapıları ve idari sistemleri gözden geçirin. Çalışılacak en iyi yeri belirleyin. Lider politikacıları seçenekler hakkında bilgilendirin. Dört temel kurumsal model bulunur (Şekil 6).

Şek. 6. Sağlıklı şehir sekreteryası için konum seçenekleri

Merkez. Merkezi konum, bütün sektörlerin stratejik bir şekilde izlenebilmesini mümkün kılar. Belediye başkanı, şehir yöneticisi veya şehir görevlisi makamının bir parçası olarak şehir yönetiminin içindedir ve sekreteryaya belediye başkanının veya şehir yöneticisinin otoritesine bağlıdır. Belediye meclisi ile güçlü bağlantıların olması, koordinatörü ve sağlıklı şehir sekreteryasını şehir idaresinin birimlerinde sektörler arası eylemi yaygınlaştırırken daha etkili kılar.

Birim. Bir birim yerleşimi (şehir yönetimi içinde), hem en üst düzeyde yer alan hem de hizmet sağlama sorumluluğu olan yöneticilerin taahhüdüne dayanır. Bununla birlikte, sağlıklı şehir sekreteryası sağlık birimi içine yerleşirse sekreteryanın yalnızca sağlık hizmetleri sisteminin çıkarlarını gözettiği anlaşılabilir. Bu da diğer sektörlerle uzlaşmayı zorlaştırır. Dolayısıyla sekreteryaya kentsel kalkınma, çevre sağlığı ve halk sağlığı (pek çok Avrupa kentinde bir belediye birimidir) gibi diğer birimlerin altına yer vermeyi düşünün.

Sağlık otoritesi. Burada sağlık konularındaki yetki alanı belediye ve diğer hükümet basamakları arasında bölünmüştür. Sağlık otoriteleri, kahramanlar gibi hareket edebilir ve kaynak sunabilir. Sağlığı etkileyen konularla ilgili yetki alanı, şehir/belde ve bölge yönetimleri olmak üzere ayrılır. Örneğin, yönetimlerden biri sağlık diğeri ise çevreden sorumlu olabilir. Yönetimler arasındaki koordinasyon faaliyeti böyle bir konum için önemli bir önceliktir.

Sivil toplum örgütü. Bu konum, kendi tüzüğü ve bağımsız yönetim kurulu bulunan özerk ve kâr amacı gütmeyen bir örgüt çatısı altında veya bizzat böyle bir örgüt sıfatıyla olabilir. Bu gibi örgütler siyasal bakımdan tarafsız olmaya dikkat ederler, kent yaşamı hakkında iyi bir genel bakışa sahiptirler ve topluluk gruplarıyla yakından çalışarak onlara güçlü bir vatandaş katılımı duygusu verirler.

Nihayetinde sekreteryaya, yerel koşullara en uygun örgütlenme modelini benimsemelidir. Yerel politikanın ve şehir idaresinin nasıl çalıştığı ile ilgili analiziniz, bu konumlardan hangisini seçeceğinize temel teşkil edecektir.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik düşünme, müzakere, mali destek fırsatları ve mali yönetim.

ADIM 6: TEKLİF

ANAHTAR MESAJ: Kapsamlı bir teklif hazırlayın

Resmi bir sağlıklı şehir teklifi hazırlığı, heveslilerden oluşan çekirdek grup sağlıklı şehir stratejilerinin şehrinize nasıl uygulanacağını iyi bir şekilde anladığında ve ne şekilde ilerleneceğine karar verdiğinde başlar (Kutu 4). Belediye meclisi teklifinizin asıl hedef kitesidir. Potansiyel ortakların ve mali destekçilerin çıkarlarını da unutmayın.

Sekreteryä. Sağlıklı şehrinizin ana operasyonunu başlatın ve/veya devam ettirin. Koordinatörü ve personeli bulunan bir sekreteryä kurmak veya yenilemek üzere bir teklif hazırlayın. Bu temel kaynak, diplomatik anlamda birçok aktörü cesaretlendirecek ve birçok sektöre değer katacak bir sağlık ittifakları platformuna destek ve hizmet verir. Sekreteryä, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'na üye bir şehir olarak tayin edilmek için asgari şarttır ve kanıtlanmış bir başarı faktörüdür.

İkiz eylem. İlk olarak teklifi belediye meclisinin politik değerleri ve öncelikleri ile uyumlu hale getirin. Siyasi idareler farklılık gösterir ve birbirinden farklı fırsatlar sunar. Sağlıklı şehirler; eşitlik, sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve dirençlilik gibi müşterek değerleri eyleme dökerek politikalar arasında köprü kurar. İkinci olarak DSÖ'nün meşruiyetine ve uzmanlığına güvenin. DSÖ, sağlık potansiyelinin nasıl en üst düzeye çıkarılacağına dair kaynakları bir araya getirmedeki küresel itibarı sayesinde teklife değer katar. Onun uzmanlığını belediye birimlerinin ve ortak kurumların teknik ve mesleki yeterlilikleriyle birleştirin.

Kutu 4. Sağlıklı şehir önerileri kontrol listesi

Öneri:

- sağlık etki değerlendirmesini ve eşitlik, sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve uyum direnci ilkelerini vurguluyor mu?
- DSÖ'nün ilke ve stratejileriyle ilgili kılavuzlarını yerel koşullara uyarlıyor mu?
- belediye meclisinin öncelikleriyle uyumlu mu?
- şehrin karşı karşıya olduğu kritik zorlukları ele alıyor mu?
- sağlıklı şehir yaklaşımına değer katıyor mu?
- görünür sonuçları gösteriyor mu?
- fonların maliyeti ve kaynakları hakkında tahmin sunuyor mu?
- ortak kurumların ve toplum gruplarının desteğini alıyor mu?

Süreç. Mevcut stratejilerdeki boşlukları ve odaklanılacak öncelikli alanları belirleyen bir durum analizi geliştirin. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı hakkında farkındalığı arttırmak ve fırsatlar yaratmak için ortaklarla birlikte durum analizi ve teklif hazırlayın. Daha sonra veya buna paralel olarak, bu çalışma alanında idari sorumluluğa sahip meclis üyesinin görüşünü ve taahhüdünü alın. Pek çok şehirde bu kişi, belediye başkan vekili ve ilgili komitenin başkanıdır. Önemli birimlerin amirlerini sürece dahil edin. Onların teknik uzmanlıklarından istifade edin ve meclis önceliklerine ilişkin değerlendirmelerini öğrenin. Kutu 4'deki temel hususları dahil edin. Başarı, hem politik hem de teknik anlamda kapsamlı bir hazırlığa bağlıdır.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: proje planlama, ortak üretim, bütçe çalışması ve politik farkındalık.

ADIM 7: ONAY

ANAHTAR MESAJ: Politik onay ve destek alın

Bir şehir DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'na üyelik için başvurduğunda belediye başkanının yapacağı ilk şey DSÖ'ne göndereceği mektupta DSÖ Avrupa Ağı'na katılmakla ilgilendiğini ifade etmek ve aşamanın gerektirdiği ilkelerin ve bütçe ve insan kaynaklarının tahsisinin taahhüdünü vermek olmalıdır.

Belediye başkanının destek mektubunu takiben şehir, DSÖ Avrupa Ağı'na katılmak ve atanmış bir şehir olmak üzere çalışmak için belediye meclisinin onayını almalıdır. Bu, şehrin halk sağlığı stratejisine ve gelecekteki eylem taahhüdüne yönelik çerçeveyi belirler.

Yönetişim. Belediye başkanı ve belediye birimlerinin yöneticileri, politikanın şekillendirilmesinden ve bütçe ve programların hazırlanmasından ve yönetilmesinden sorumludur. Belediye başkan vekilleri, teklifleri görüşen ve onay, değişiklik veya ret öneren meclis komisyonlarına başkanlık eder. Meclis resmi olarak politika çerçevelerini, programları ve belediye bütçesini onaylar. Uygulamada yöneticinin ve meclisin birlikte çalışma dinamikleri şehirden şehire farklılık gösterir.

Uygulamalar. Belediye başkanı ve belediye birimlerinin yöneticileri, politikanın şekillendirilmesinden ve bütçe ve programların hazırlanmasından ve yönetilmesinden sorumludur. Belediye başkan vekilleri, teklifleri görüşen ve onay, değişiklik veya ret öneren meclis komisyonlarına başkanlık eder. Meclis resmi olarak politika çerçevelerini, programları ve belediye bütçesini onaylar. Uygulamada yöneticinin ve meclisin birlikte çalışma dinamikleri şehirden şehire farklılık gösterir.

Süreç. Başlangıç aşaması boyunca belediye meclisinde geniş bir destek toplamaya yönelik bazı adımlar atılmalıdır. Hazırlık aşaması boyunca politikacılara ve üst düzey yöneticilere danışılmalı ve bu kişiler sürekli bilgilendirilmelidir. Sağlıklı şehir sekreteryası belediye içinde konumlandırıldıysa, bu süreç meclis üyeleri tarafından yönlendirilecektir. Politik endişeler ve öncelikler, siyasi partiler arasındaki farklılıklar gözetilerek dikkate alınır. Sağlık herkesin işidir; destek parti sınırlarını aşmalıdır. Partiler harekete geçme yolları bakımından farklılık gösterse de sağlıklı şehir ilkeleri ve stratejileri partizan tartışmaların konusu olmamalıdır. Böylece belediye yönetimi değişirse veya değiştiğinde sağlıklı şehir bundan zarar görmemiş olacaktır.

Belediye meclisi dışından siyasi nüfuzu olan kişilerden kendi belediye meclis üyelerine desteklerini ifade etmeleri istenmelidir. Teklifin mecliste sunulup ilgili soruların cevaplanması için önceden bir strateji çalışması yapılmalıdır. Tartışmak üzere diğer şehirlerden başarı hikayeleri kullanılmalıdır. Karşı çıkma potansiyeli olanlar belirlenmeli ve kendilerine ulaşılarak endişelerinin giderilip giderilemeyeceğine bakılmalıdır.

Gayri resmi destek sağlandıktan sonra şehrinizin sağlıklı bir şehir olarak yapılanmasını tartışmak üzere teklifi bir meclis komisyonuna (şehrinizdeki yapılanmaya uygunsa) sunun. Resmi onay için meclisin tam sayıyla toplanmasına geçmeyi önerin. Meclis onayı, resmi kabul ve onay anlamına gelir.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: müzakere, politik farkındalık, diplomatik ve değişim yönetimi.

2. Organize Olmak

Şehrinizin sağlıklı şehir olarak tanınması belediye meclisi tarafından resmen onaylandıktan sonra organize olma aşaması başlar. Bu, çalışmalarınızda kullanacağınız organizasyon ve yönetim mekanizmalarını kurmak anlamına gelir. Buna yönlendirme ve koordinasyonu yapacak bir yönlendirme komitesi ve destek, görünürlük ve eylem sağlayacak bir sağlıklı şehir sekreteryası da dahildir. Organize olma aşamasının önemli bir parçası ihtiyaç duyulan personeli, parayı ve bilgiyi sağlamaktır. Halihazırda sağlıklı şehir olarak tanınmış şehirler için bu bölümde verilen bilgiler ihtiyaç doğrultusunda iyileştirme ve düzeltmeler yapmak için kullanılabilir.

ADIM 8: YÖNLENDİRME

ANAHTAR MESAJ: Bir yönlendirme komitesi atayın

Bütün başarılı sağlıklı şehirlerin sektörler arası bir yönlendirme komitesi bulunur. Yönlendirme komitesi onay sonrasında mümkün olan en kısa sürede görevlendirilmelidir. Bu komite sağlıklı şehrin özüdür.

Amaç. Yönlendirme komitesi liderlik ve meşruiyet sağlar, destek ve takip faaliyeti sunar. Şehrin siyasi sistemi ile bağlantısı iyi olmalıdır. Ortakların bir araya gelip şehrin sağlığını iyileştirme yolları üzerinde mutabakata varmak için çalışacağı bir araç vazifesi görebilir. Bazı şehirlerde bunlara koordinasyon komitesi veya sektörler arası komite denir. Komitelerin etkili olabilmesi için iyi tanımlanmış sorumlulukları, temsiliyeti, verimli çalışma yapıları ve açık ama esnek prosedürleri bulunur.

Kutu 5. Sağlıklı şehir yönlendirme komitesinin sorumlulukları

Sağlıklı şehir yönlendirme komitesinin sorumlulukları şunlardır:

- bir felsefe ve strateji ortaya koymak
- belediye meclisini sağlıklı şehir tekliflerini kabul etmeye ikna etmek
- komitede temsil edilen kuruluşların görüşlerini dikkate almak
- şehirdeki grupların sağlıklı şehir faaliyetlerine katılımını savunmak
- mali ve başka kaynaklar bulmak
- toplum gruplarını görüşlerini ifade etmeye ve sağlıkta söz sahibi olmaya teşvik etmek
- alt komisyonlarınve sekreteryanın nasıl çalışacağı ile ilgili kararlar almak

Üyelik. Kendi yerel koşullarınızı yansıtan seçeneği seçin. Sağlıklı şehir çalışmalarına tahsis edilmiş 15 üyeli bir yönlendirme komitesi ideal olacaktır. Komite üyeleri arasında belediye meclisi ile etkili siyasi bağlantıları bulunan ve potansiyel ortakların temsilcisi olan kişiler bulunmalıdır. Üyeler sağlık konusuna ilgileri, şehir hakkındaki bilgileri ve destek seferber edebilme becerileri dikkate alınarak seçilmelidir. Belediye başkanını ve sosyal hizmetler, eğitim, çevre, trafik, barınma ve şehir planlamasından sorumlu meclis üyelerini dahil edin. Belediye müdürlükleri ve sağlık hizmetlerinden sorumlu kıdemli

yöneticilerin otoritesinden istifade edin. Toplum gruplarını, sağlık politikası ve sosyal politikalara ilgi duyan araştırmacıları ve akademisyenleri, iş, sanayi ve emek dünyasından temsilcileri ve halk sağlığına duydukları ilgi ile ön plana çıkmış vatandaşları dahil edin.

Organize olma. Yönlendirme komitesi sağlıklı bir şehrin odak noktasıdır. Liderlik, koordinasyon ve karar vermede nihai sorumludur. Birçok şehir, bütün yönlendirme komitesinin etkili bir şekilde çalışabilmesi için gerekli hazırlık çalışmalarını yürütmek üzere alt komisyonlar ve çalışma grupları da oluştururlar.

Kutu 6. Alt komisyonların işlevleri

Alt komisyonlar genellikle iki fonksiyonu yerine getirir:

- yönetimi ve rutin idari meseleleri gözden geçirip personel, bütçe, planlama ve satın alma kararları dahil tam komite kararına sunulacak tavsiyeler hazırlamak ve
- bilgi ve veri toplama, çözümler konusunda yardımcı olabilecek kişileri belirleme ve yönlendirme komitesine tavsiye hazırlama gibi görevlerle birlikte ilgi alanına giren özel problemleri (trafik, çevre kirliliği, yoksul bölgelerde barınma veya uyuşturucu kullanımı) araştırmak ve bunlar hakkında rapor sunmak

Alt komisyonlar süresiz veya sınırlı bir süre için oluşturulabilirler. Üyeleri yönlendirme komitesinden veya diğer yerlerden gelebilir. Bazı şehirlerde, yönlendirme komitesinde belediye meclis üyelerinin bulunması ve üst düzey yöneticilerinin yürütme alt komisyonunda yer alması uygulaması vardır. Somut meseleleri ele almak üzere görevlendirilen alt komisyonlar, bu konular hakkında bilgi sahibi olan veya ilgili kuruluşları temsil eden üyelerden oluşur.

Kolaylaştırma. Birçok yerel yönetim, operasyonlarını verimli hale getirmek için sağlıklı şehir konularını daha geniş sorumluluklara sahip bir meclis komisyonunun içinde ele almayı seçmiştir. Bu siyasi gerçeklerin sunduğu fırsatları en üst düzeye çıkarın. Ana akım politika ve programlar üzerinde daha fazla etki yaratmak için bu önemli komiteyi kullanın. Bunu hizmetlerine halk sağlığı boyutu katacak müdürlükler için bir diyalog ve taahhüt platformu olarak kullanın. Sağlıklı şehir ilkelerinin sürekli yenilenmesinin ve yeni bilgi ve uygulamaları yaymanın getirdiği zorlukla yüzleşin.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik liderlik, ittifaklar kurma, ortak çalışma, diplomasi ve değişim yönetimi.

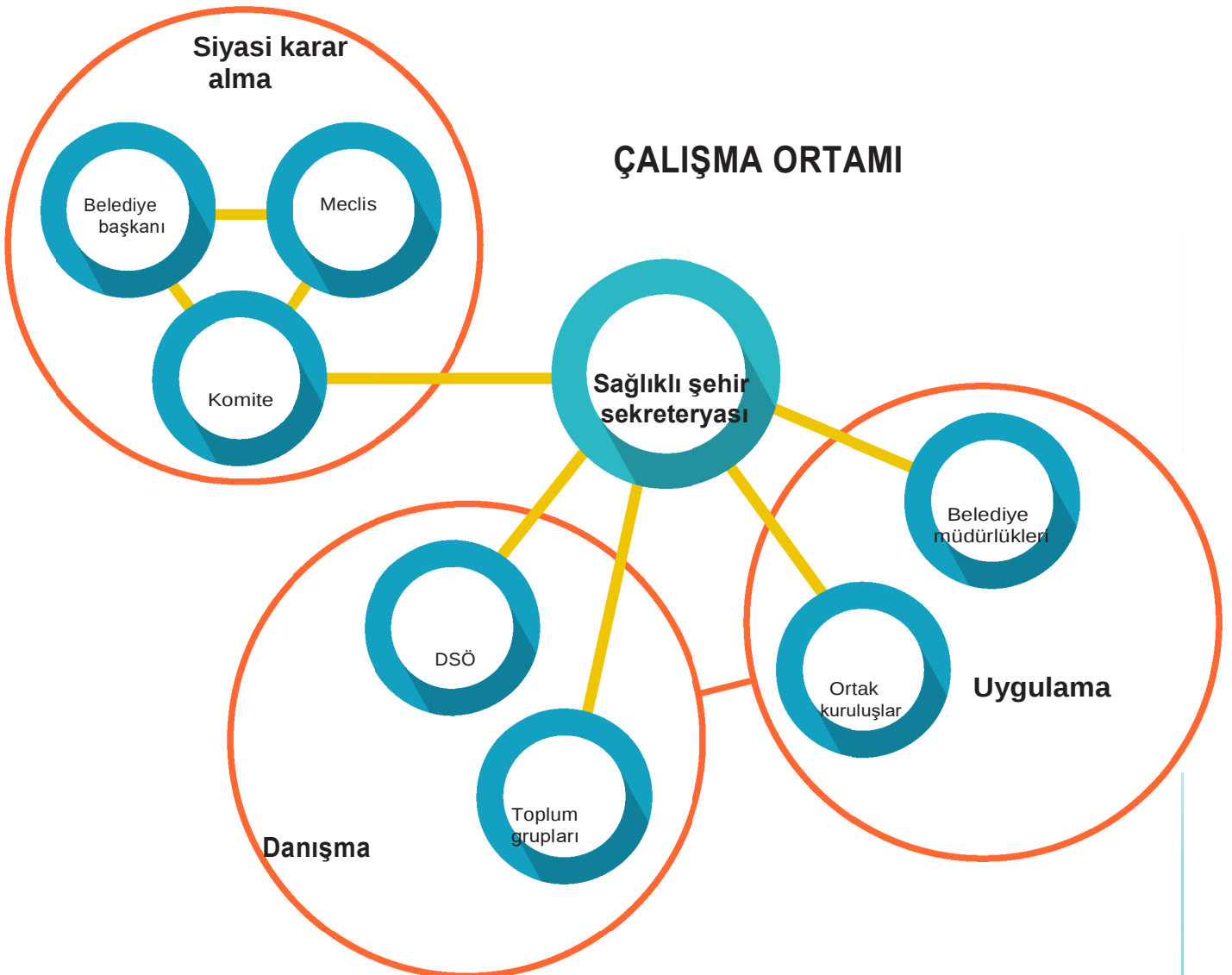
ADIM 9: ÇALIŞMA ORTAMI

ANAHTAR MESAJ: Çalışma ortamını analiz edin

Çalışma ortamını analiz etmek sağlıklı şehir sekreteryasının doğru bağlam, karar verme yapısı ve şehir yönetişimi organizasyonu içinde diğerlerinin yetkilerini ve sistemlerini tanıyarak çalışmasını temin edecektir. Bu ilk analiz, belediye meclisi ve çeşitli sektörlerle çalışma konusunda deneyim kazandıkça iyileşecektir. Kararlılığı temin etmeye yardımcı olacaktır. Çalışma ortamını iyi bir şekilde anladıktan sonra iş planları ve tanımları gözden geçirilip uygun şekilde revize edilmelidir.

Sistemler. Sağlıklı şehir ortaklarının hayal gücünü cezbedin ve taahhütte bulunmalarını sağlayın. Buna şehir yönetişiminin yapısı ve organizasyonu içinde yer verin. Her kurumun kendi sorumlulukları, fonksiyonları ve işleyiş sistemleri vardır. Kararların uygulanmasında belediye müdürlüklerinin, ortak kurumların ve bölgesel ve/veya ulusal politikaların rolünü gözden geçirin. Mükerrerlikten kaçının. Hem resmi hem de resmi olmayan siyasi karar alma ve yürütme süreçlerini anlayın. Başka pek çok kurumla ve aktörle birlikte çalışacağınızı dikkate alarak çalışma kılavuzlarınızın basit ve anlaşılır olduğundan emin olun (Şekil 7).

Şek. 7. Sağlıklı şehir sekreteryasının çalışma ortamı

Aktörler. Başarı, ortakların söz ve eylemlerine bağlıdır. Ortaklar, sektörler arası işbirliğinin ve toplum katılımının kalitesini belirleyen kilit aktörlerdir. Bunların çıkarlarını, sorumluluklarını, faaliyetlerini, işleyiş tarzlarını ve isteklerini anlayın. Bu anlayışa ulaşmak sağlıklı şehirler için karmaşık ve sürekli bir görevdir.

Aracılık. Yönetimin tüm kademelerinde siyasi kararlar alma sistemi ile faaliyetleri sağlıklı şehir yolculuğunu şekillendiren kurumlar ağı arasında arabuluculuk yapın. DSÖ çerçevelerini, fikirlerini ve kanıtları sisteme enjekte edin ve toplulukları, zorlukları ortaya çıkarmaya ve öncelikleri şekillendirmeye teşvik edin. Dinleyin, öğrenin ve yanıt verin. Sağlıklı şehir, politik sistem ile sektörler arası ortaklar arasında çift yönlü bir iletişim platformu sağlar.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: politika ortamında gezinmek, siyasi ve sosyal zekâ, siyasi ve idari altyapı ve çerçeveleri bilmek.

ADIM 10: FONKSİYONLARI TANIMLAMA

ANAHTAR MESAJ: Roller, uygulamaları ve niyeti netleştirin

Sağlıklı şehir için ittifak oluşturan bireylerle ve ortak kuruluşlarla iyi çalışma ilişkileri kurmak bir gerekliliktir. Yönlendirme komitesi, sağlıklı şehrin icra edeceği rol ve fonksiyonların açık bir beyanını hazırlamalı ve kabul etmelidir. Size özgü rolünüz ve faaliyetiniz açıkça anlaşılırsa iyi ilişkiler daha kolay gelişecektir (Kutu 7).

Rol. Sağlıklı şehirler, halk sağlığında yenilikçi yaklaşımları teşvik eder (bkz. Bölüm 2). İmkân, arabuluculuk ve savunuculuk açısından sağlığın teşviki ve geliştirilmesi için eşsiz rolleri bulunur. Bireyleri ve grupları sağlık için harekete geçmek üzere ve bu hareketi mümkün kılacak araçları güvence altına alarak güçlendirirler. Şehirleri daha sağlıklı yaşam yerlerine dönüştürmek için farklı grupların işbirliği yapmayı kabul ettiği bir ortam haline gelen bağlantılar sağlarlar. Sağlıklı kamu politikası formüle etme ve uygulamanın yeni ve farklı yollarını önerir ve savunur. **Mümkün kılma, arabuluculuk etmek ve savunma** önemlidir.

Bireylere ve gruplara söz ve yetki veren kaynakları ve taahhüdü güvence altına alın. Sağlıklı şehir diplomasisi uygulayın (23). Şehirleri daha sağlıklı yaşam alanlarına dönüştürmeleri için grupları ve örgütleri işbirliğine teşvik edin. Sektörler arası ortakların şehir hayatının sağlık boyutuna yapabileceği katkı hakkında farkındalık yaratın. DSÖ'nün bütün politikalarda sağlık, bütüncül hükümet ve bütüncül toplum yaklaşımlarını formüle etmenin ve uygulamanın yeni ve farklı yollarını bulun. Ortakları fırsatlar ve bölgesel ve ulusal hükümet politikaları hakkında bilgilendirin. Şehir sağlığını geliştirme planı hazırlamayı ve uygulamayı kolaylaştırın.

Kutu 7. Çalışma faaliyeti

- Şehirdeki halk sağlığı sorunları ve sağlığı iyileştirme fırsatları hakkında bilgi toplayın
- Şehir yaşamının sağlık boyutu hakkında ortaklarla birlikte farkındalık yaratın
- Halk sağlığına yönelik yeni yaklaşımlar için siyasi destek inşa edin
- Halk sağlığına yeni yaklaşımlar kazandırmak için DSÖ çerçevelerini ve kanıtlarını yaygınlaştırın
- Sektörler arası eylem için bir platform sağlayın ve topluluk gruplarının daha güçlü ses çıkarabilmeleri için fırsatlar yaratın
- Uzun dönemli sağlık hareketi güvence altına almak için stratejik planlamayı teşvik edin
- Bütün yerel politikalarda sağlıkla sonuçlanacak yenilikleri teşvik edin
- Ulusal sağlıklı şehirler ağlarının ve DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın faaliyetlerine katılın

Katma değer. Yönlendirme komitesinin rolünün ve işlevinin birlikte çalıştığı kurumlardan ne şekilde farklılaştığını açıkça gösterin. Yerleşik şehir yönetişimi sistemleri üzerinde etki sahibi olmak için DSÖ uzmanlığından faydalanın. Yönlendirme komitesinin operasyonel sorumluluklarının ortaklarıyla rekabet etmediğini net bir şekilde aktarın. Değişimin öncüsü olun, onu koordine edin, savunun ve harekete geçirin. Nihayetinde ortakların taahhüdü ve çabalarıyla sonuç alınacaktır. Bunu fark etmemek verimsiz rekabet yaratır ve performansı zayıflatır.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: ittifaklar kurmak, iletişim, savunuculuk, müzakere, diplomasi ve itilaf yönetimi.

ADIM 11: SEKRETERYA KURMAK

ANAHTAR MESAJ: Başarı etkili bir sekreteryaya bağlıdır

Sağlıklı şehir sekreteryasının imkân yaratma, arabuluculuk ve savunuculuk rolleri benzersizdir. Bu sorumluluklar, yönlendirme komitesi tarafından alt komisyonlarla, çalışma gruplarıyla ve ortaklarla işbirliği içinde çalışarak yürütülür.

Kolaylaştırın. Sağlıklı şehir, üyelerini motive eden ve onlara idari destek veren bir sekreteryaya ile yönlendirme komitesinin işini kolaylaştırır. İletişim, bilgilendirme ve tavsiye yoluyla farklı ortaklarla ve aktörlerle bağlantı kurar. Şehir genelinde geniş çaplı temaslar kurarak etkisini ortaya koyar, temel ve güvenceli bir kaynak sunar ve kararların hayata geçirilmesini temin eder. Kutu 8’de sekreteryanın işlevleri sıralanmıştır.

Kutu 8. Sağlıklı şehir sekreteryasının işlevleri

- Yerel sağlık sorunları ve halk sağlığına dair yeni yaklaşım fırsatları hakkında bilgi kaynakları geliştirmek
- Yönlendirme komitesine ve onun görev gruplarına profesyonel ve idari destek sağlamak
- Sektörler arası eylem için zemini hazırlamak üzere potansiyel ortaklarla müzakere etmek
- Sektörler arası ortakların prensiplerini, stratejilerini ve çalışmalarını duyurmak
- Sağlığın teşviki ve geliştirilmesinde daha aktif olmak isteyen topluluk gruplarının katılımını kolaylaştırmak ve desteklemek
- Halk sağlığında yeniliği teşvik etmek
- Şehri stratejik sağlık planlamasını iyileştirmeye ve politika ve programlarının sağlık üzerindeki etkisini değerlendirmeye ikna etmek
- Şehir sağlığını geliştirme planı hazırlamak için profesyonel destek sunmak
- Her dönem için atama ve değerlendirme başvurularının tamamlanması da dahil olmak üzere DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı için odak noktası olarak hareket etmek
- Bilgi ve deneyimleri DSÖ sağlıklı şehirler ağları ile paylaşmak
- Ağ’daki diğer şehirlerle ağ kurmak ve iyi uygulamaları paylaşmak için DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı toplantı ve konferanslarına katılmak

Personel. Koordinatör ve personelden oluşan sekreteryaya sağlıklı şehir yaklaşımının merkezindedir. Çoğu sağlıklı şehir, kent nüfusuna bağlı olarak 3-8 kişi çalıştırır. Eğer mümkünse belediyenin, sağlık otoritesinin veya sivil toplum örgütünün politika ve bütçe imkanları dahilinde bu insan kaynağını en üst düzeye çıkarın. Bir sekreteryanın ayakta kalabilmesi için asgari insan kaynağı koordinatör (bu koordinatör şehirde başka tamamlayıcı fonksiyonlar yürütüyor olabilir) ve idari destektir.

İdeal olan, tamamlayıcı becerilere, ofis ve bilgi teknolojileri desteğine ve yukarıda sayılan işlevleri yerine getirmek üzere ayrı bir bütçeye sahip küçük erişilebilir bir ekip olmasıdır. Personelin sorumlulukları, hesap verebilirliği ve yönlendirme komitesi ve çalışma grupları ile olan ilişkisi tanımlanmalıdır. İhtiyaç duyulabilecek diğer personel arasında araştırmacılar, iletişim uzmanları (web sitesi ve sosyal medya çalışmaları için) ve toplum hizmeti çalışanları yer alır. Ortaklardan güçlü destek almak mesai saatlerinde onlarla toplantı yapmayı gerektirir. Sekreteryaya erişilebilirlik ve iyi yönetim bakımında örnek olmalıdır.

Koordinatör. Sağlıklı şehir koordinatörleri önemli bir rol oynarlar. Devamlılık ve görünürlük sağlar ve şehir yönetiminde ve toplum genelinde temel destek inşa ederler. Sekreteryaya ekibini yönetmek büyük bir sorumluluktur ve birçok liderlik niteliği gerektirir. Koordinatörün diplomatik, ikna edici olması ve tüm politika ve programlarda en nihayetinde işi sağlık olan kilit ortak kuruluşların önceliklerini anlaması ve bunlara uyum sağlaması gerekir. Aktörler sağlıklı şehir ilke ve stratejilerini yanlış yorumladığında veya esnettiğinde koordinatörün güçlü ve dirençli olması gerekir. Toplumun görüşlerine karşı duyarlı olun ve yenilik ve deneyim ortamında rahat ve esnek çalışabilme beceriniz olsun. Koordinatör aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın odak noktası olacak ve ağı toplantı ve konferanslarına katılarak DSÖ Avrupa Ağı'ndaki diğer şehirlerle iyi uygulama örneklerini paylaşacaktır.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: iletişim, dirençlilik, donanımlı, vizyon, fırsat kollayan, girişimcilik becerisi ve risk alma.

ADIM 12: PLAN

ANAHTAR MESAJ: Bir işleyiş planı hazırlayın

Uzun vadeli planlama, sektörler arasındaki işbirliği ve toplumla daha iyi ilişkiler yoluyla neler başarılabilceği konusunda şehir görevlilerinin kapsamlı bir görüş edinmesini sağlar. Uzun vadeli bakış açısı, yapılması birkaç yıl gerektiren politika ve program değişiklikleri hakkında düşünmeyi teşvik eder.

Plan. Çalışma ortamını da göz önünde bulundurarak sağlıklı şehir sekreteryası için işleyiş planı hazırlayın. Yönlendirme komitesini destekleme sürecine odaklanın. Sağlıklı kamu politikaları ve uygulamaları sunmak için stratejik ortakları etkilemenin kaynak bakımından en verimli yolunu planlayın. Üç ila beş yıllık sonuçlara ulaşmada sekreteryanın sunacağı katma değeri ifade edin. Yapılacakları özetleyin. Bir sonraki yılın işlerini ve zaman çizelgesini çıkarın. Her yıl gözden geçirip güncelleyin. Katalizör olarak DSÖ ile bir anlaşma imzalayın veya yenileyin.

Görevler. Yönlendirme komitesinin öncelikleri doğrultusunda mali kaynakları ve insan kaynaklarını tahsis edin. Çalışma planınız görevler, somut hedefler, zaman çizelgesi ve personel bakımından düzenlenmiş olmalıdır. Öncelikle yönlendirme komitesinin çalışmaları için profesyonel ve idari desteğe odaklanın. Kararların hayata geçirilmesini temin etmek için ön araştırmalara yer verin, ortaklara danışın, eylem raporları ve politika bilgilendirme notları hazırlayın. Sonrasında ise araştırma ve sağlık etki değerlendirmeleri yapılmasını sağlayarak veya varsa bunları gözden geçirerek şehrin stratejik kalkınmasına yardımcı olun. Şehir sağlık profili ve şehir sağlığını geliştirme planları hazırlama sürecini destekleyin.

Baskı. Sekreterya pek çok cephede taleple karşı karşıyadır. Yalnızca iyi fırsatları yakalayın. Açık ama esnek bir işleyiş planı stratejik bir bakış açısı sunar. Yüksek beklentiler ve öngörülen değişim hızının gerçekçi bir şekilde hesaplanması arasında denge tutturmaya çalışın. Her zaman büyük resmi göz önünde bulundurarak performansı ve sonuçları izleyin, etkiyi değerlendirin ve gerektiğinde iş programını uyarlayın.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: proje planlama, ekip oluşturma, görev dağılımı, kolaylaştırma, başkalarını harekete geçirme ve güçlendirme ve uyum direnci.

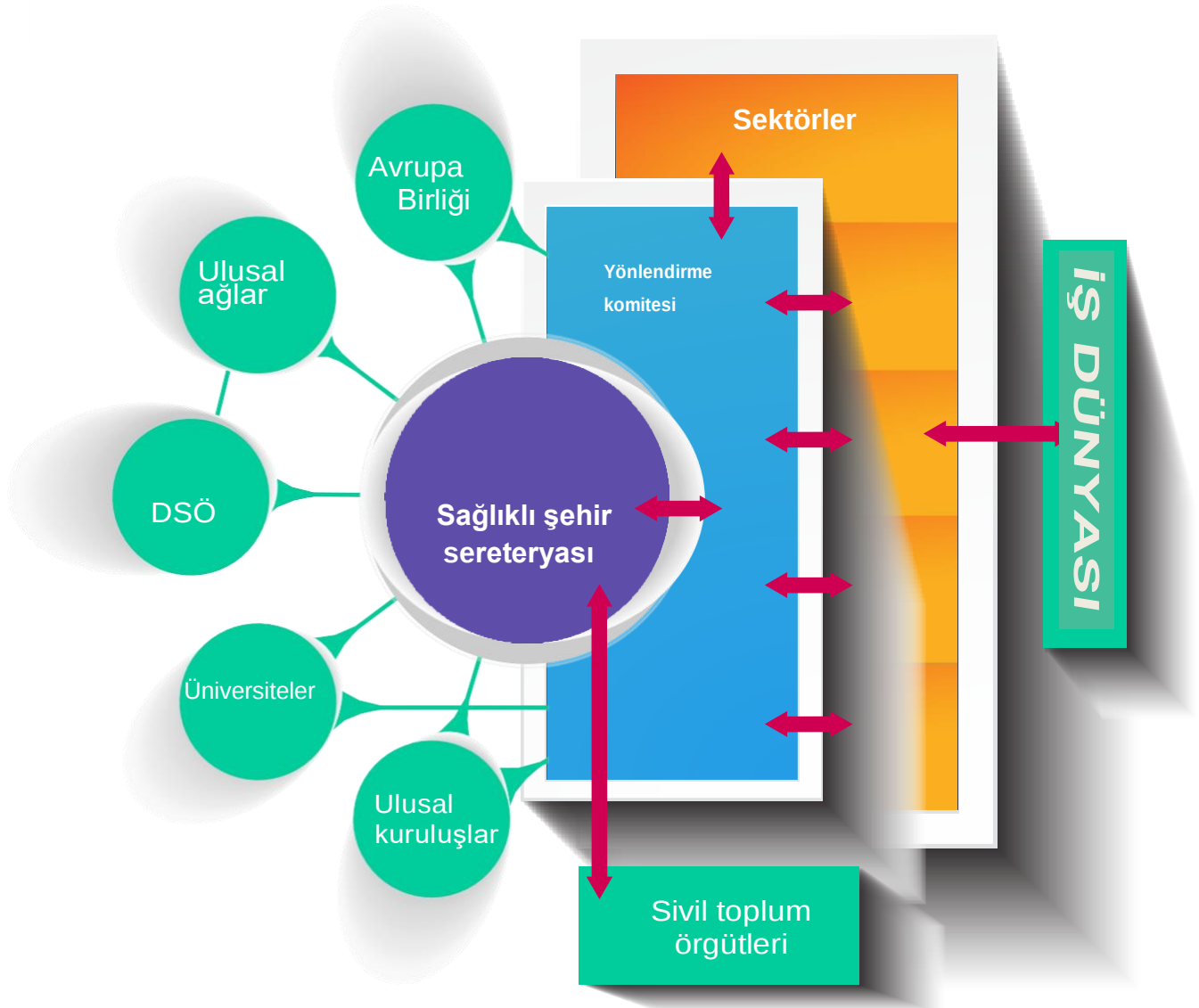
ADIM 13: KAPASİTE OLUŞTURMA

ANAHTAR MESAJ: Şehirde kapasite oluşturun

Sağlıklı şehirleri etkili bir şekilde savunmanın yolu kapasite oluşturmaktan geçer. Bu, sağlıklı şehrinizin etkili bir şekilde işleyebilmesini sağlayacak nitelikli personeli, yeterli mali desteği ve bilgi erişimini bulundurmanız anlamına gelir.

Sistem. Sekreteryanın kapasitesini, belediyenin ve ortakların imkanları dahilinde mümkün olduğunca geliştirin. Gerçekte çoğu şehir, yönlendirme komitesinde, müdürlüklerde ve ortak kurumlarda, sivil toplum örgütlerinde ve işletmelerde ilave kapasite oluşturur. Bütün bu aktörler ve kurumlar arasında mütakabil bir ilişkiyi teşvik edin. Yönlendirme komitesinin bilgi tabanını zenginleştirin. Şekil 8’de sistem kapasitesini artırma süreci özetlenmektedir. Kapasite geliştirme, sağlıklı şehir koordinatörüyle birlikte çalışan sekreteryanın daimî bir sorumluluğudur. Nitekim yönlendirme komitesi kapasite geliştirme için çok önemlidir.

Şek. 8. Çok sektörlü paydaşlarla ilişki kurma

Kaynaklar. Sekreteryanın operasyonel planı, sağlıklı şehrinizi ileriye taşımak için yeterli kaynak geliştirmelidir. İlave kaynaklar için uzun vadeli bir bütçe hazırlayın. Sektör ortaklarından ilave kapasite edinin. Belediye müdürlüklerine ve kurumlara ait insan kaynağından ve mali kaynaklardan istifade edin. Ortak üretimi teşvik edin. Personel ve demo proje ve programları paylaşın. Üniversitelerden ve sivil toplum kuruluşlarından staj imkanları çekin. İş dünyasından, ticaret örgütlerinden ve işçi sendikalarından sponsorluk almaya çalışın. Bölgesel, ulusal ve Avrupa Birliği politikalarıyla bağlantılı programlarla ilişkili kaynakları tespit edin.

Bilgi. Bilgi esastır! DSÖ'ye ve üye ulusal sağlıklı şehirler ağlarına erişim ayrıcalığını kullanarak sağlığın belirleyicileri hakkındaki somut bilgi kaynaklarını, çerçeveleri, stratejileri ve sağlığı geliştirmeye yönelik araçları alın ve paylaşın. Bilgi tazelemek için eğitim kurslarını teşvik edin ve bunlara katılın. Genel bilgileri yerel koşullara göre uyarlamak için üniversitelerle ve ulusal enstitülerle iletişime geçin. Müdürlüklerin, kurumların, sivil toplum kuruluşlarının ve iş dünyasının elinde tuttuğu bilgilerden istifade edin. Hepsinin ötesinde bu ortakların pratik deneyim yoluyla kazandıkları bilgileri geliştirin. Şehir yaşamının bilgeliğine ve bilgi birikimine kıymet verin.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik ve yaratıcı analiz, fırsatları kullanma, kısa ve uzun vadeli planlama ve stratejik uyumlaştırma.

ADIM 14: HESAP VEREBİLİRLİĞİ OLUŞTURMA

ANAHTAR MESAJ: Eylemler için resmi olarak hesap verebilir olun ve sonuçlara odaklanın

Hesap verebilirlik halk sağlığında önemlidir. Hesap verebilirlik ilkesi, uyguladıkları politika ve programların sağlığı etkileme biçiminden ötürü belediye meclislerinin ve şehir idaresinin muhtelif bölümlerinin sorumlu olması anlamına gelir. Bu ilkenin pratikte bir anlamı olması için etkinin değerlendirildiği ve sonuçlarının karar vericilere ve en nihayetinde halka bildirildiği mekanizmaların bulunması şarttır.

Resmi mekanizmalar. Sekreteryanın başı olan koordinatör resmi olarak yönlendirme komitesine, sonra belediye meclisine ve en nihayetinde vatandaşlara karşı sorumludur. Sekreteryanın kendi kararlarını, bütçesini, faaliyetlerini ve sonuçları muntazaman açıkça değerlendirecek raporlama sistemlerini devreye alın. Ortaklara, mali destek sunanlara ve en nihayetinde halka yıllık rapor ve incelemeler gönderin. Ayrıca mutabık kalınan her geliştirme aşamasının ortasında ve sonunda DSÖ adına resmi incelemeler yüklenin.

Yolculuk. Sağlıklı şehir yaklaşımınızın serpilmesini mümkün kılacak organizasyonel süreç ve yapıları kurmaya veya güncellemeye dair ilerlemeyi rapor edin. Kilit ortakların taahhütlerini değerlendirip güçlendirin. Bütün politikalarda sağlık boyutuna yer verip vermediklerini sorun. Müdürlüklerin ve kurumların program ve projelerini izleyin. Bunlar sağlıklı ortamlar sağlıyor mu? Bunlar sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik eden sosyal ve ekonomik ortamları iyileştiriyor mu? Bunlar yatırım için optimal değer getiriyor mu? Yönlendirme komitesi sağlıklı bir şehri şekillendiren kritik başarı faktörlerini yerleştirme konusunda ilerleme kaydedip kaydetmediğimizi ve nasıl bir performans gösterdiğimizi sorgulayacaktır.

Sağlık etkisi. Sağlığın geliştirilmesinde sağlıklı şehir yaklaşımının katma değerini gösterin. Bir dizi çekirdek gösterge üzerinden şehrin sağlık durumu hakkında düzenli olarak raporlama yapmak son derece faydalı olabilir. Bu raporlar kısa ve uzman olmayan kişilerin de anlayabileceği kolaylıkta hazırlanmalı ve belediye veya il meclislerinde sunulup tartışılmalıdır. Elle tutulur değerlendirme kaynaklarına yatırım yapmadan katma değeri göstermek zor olabilir. Alternatif olarak kantitatif ve kalitatif metotlar yoluyla ileriye dönük bir sağlık etki değerlendirmesi yaptırarak sonuçları tahmin etmeye çalışın. Başta DSÖ'den olmak üzere tüm dünyadan kanıt toplayın. Nitekim destekleyici şehir ortamlarının beden ve ruh sağlığına ne kadar iyi geldiğini gösteren çokça kanıt mevcuttur. Sağlıklı ortamlar yaratın; sağlık onu takip edecektir.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: izleme ve hesap verebilirlik, iletişim, analiz ve yorumlama.

3. Harekete geçme

Aşağıdaki sağlık eylem alanları etkili bir sağlıklı şehir için esastır. Bazı parçalar eksik olduğunda performans da zayıflar. Eylem alanlarından her biri tanımlanıp değerlendirilebilen sonuçları beraberinde getirir. Eylem alanları aynı zamanda sonuç alanlarıdır. Örneğin sağlıklı bir şehir, bilgiyi yayma, tanıtım yapma, sağlık denetimleri yapma ve medyayla işbirliği yapma yoluyla sağlıkla ilgili konularda farkındalığı ve bilgiyi arttırmak için çalışır. Eğer başarılı olursa bu faaliyetler, herkes için sağlık prensiplerinin halk ve karar vericiler arasında daha çok fark edilmesini ve bunların pratikte nasıl uygulandıklarının anlaşılmasını sağlar. Çalışmaları sonuç alanlarına odaklanarak yönetmek planlamayı, izlemeyi, değerlendirmeyi ve hesap verebilirliği güçlendirir.

ADIM 15: SAĞLIK FARKINDALIĞINI ARTTIRMAK

ANAHTAR MESAJ: Mesaj yaymak için mevcut iletişim araçlarını kullanın.

Şehrinizde sağlık ve iyilik haliyle ilgili farkındalığı arttırmak için çalışın. Sağlık ve iyilik haliyle ilgili farkındalığı ve anlayışı arttırma çabalarınızın kapsamlı, görünür, tutarlı ve kesintisiz olması şarttır. Etkili iletişim için interneti ve sosyal medya araçlarını kullanın. Sağlığı münferit düzeyde teşvik edip geliştirmekten daha derin bir sağlıklı şehir mesajı yayın. Sağlıklı yaşam tarzlarının temelde şehirlerin sosyal, fiziksel ve ekonomik ortamları ile nasıl şekillendiğini ve meclis ve toplulukların birlikte çalışmasıyla nasıl geliştiğini gösterin. Sağlığın geliştirilmesine dair bu ayırt edici yaklaşımı savunun ve yayın.

Ortam. Elektronik iletişim basılı medyanın çok ötesine geçmiştir. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'ninkine benzer bir iletişim stratejisi geliştirin. Girişimlerinizi ve başarılarınızı paylaşmak ve çalışmalarınızı tanıtmak için bir sağlıklı şehir web sitesi hazırlayın. Bu, geri bildirim yoluyla vatandaş katılımını arttırmanın da iyi bir yoludur. Somut sağlıklı şehir yaklaşımı ile oynaklık, belirsizlik, karmaşıklık ve muğlaklık dünyasında yöne bulmak için bir pusula sağlayın. Sağlık mesajlarını kararlı ama daha nazik bir dokunuşla aktarın. Vakti az olan politikacıları, müdürleri ve ortakları kısa görsel anlatımlarla (daha zengin içerikleri ortaya çıkarmada esastır) bilgilendirin. Belediye başkanınızı, sağlıklı şehrinizi tanıtmaya amaçlı bir video çekmeye teşvik edin. Sonuç ve başarılar hakkındaki mesajları hızlı bir şekilde yaymak için Twitter veya Facebook kullanın.

Toplum hareketi. Bütün yeni iletişim teknolojilerine rağmen şehirdeki insanları için içine katmak sağlıklı şehir yaklaşımını canlandırmanın güçlü yollarından biridir. Bu, Dünya Kalp Günü ve Uluslararası Engelliler Günü gibi küresel sağlık günlerinde şehirle ilgili sağlık mesajları ileterek yapılabilir. Dünya Sağlık Günleri ve kampanyalarının yanı sıra diğer fırsatları da kullanarak geçerli olduğu durumlarda Avrupa Çalışma Programı önceliklerine ve onun önde gelen girişimlerine özel vurgu yaparak sağlıklı şehrinizin Herkes için Sağlık yaklaşımı teşvikindeki rolünü gözler önüne serin.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: yenilikçi, iletişim, sosyal medya, karmaşık mesajları çevirmek, pazarlama ve sosyal pazarlama.

ADIM 16: STRATEJİK PLANALAMAYI SAVUNMA

ANAHTAR MESAJ: Şehir sağlığını geliştirme planı hazırlamak önceliklidir.

Şehir sağlığını geliştirme planı, bir şehrin sağlığı geliştirmeye yönelik somut ve sistematik çabalarının kapsamlı bir resmini içeren stratejik bir dokümandır. İçinde şehrin vizyonu ve değerleri ve bir başarı stratejisi bulunur. Politika amacı, sağlığın şehir yönetiminde ana değer olduğunu ve dahası vizyon, değer ve stratejinin işleyiş yönetimi ile eyleme dönüştürüldüğünü göstermektir (24–26).

Stratejik planlar. Bütün şehri stratejik olarak planlayın. Bir sistemler yaklaşımı benimseyin. Planın ideal olarak yedi genel eylem alanına dayanması gerektiğini kabul edin: eşitlik, bütün politikalarda sağlık, sağlıklı insanlar, sağlıklı yaşam, toplumun katılımı ve güçlendirilmesi, sürdürülebilir, sağlıklı fiziksel ve inşa edilmiş çevre, sağlık ve sosyal hizmetler.

Faaliyet programlarını kapsayıcı bir şehir sağlığını geliştirme planına veya şehir sağlığı stratejisine dahil edin. Ortakların, kendi planlarına atfettiği önemin değerini kabul edin. Şehrin kapsayıcı belediye planı içinde sağlığa yer verme veya diğer birim ve sektörlerin planlarına bir sağlık boyutu dahil etme seçeneğini göz önünde bulundurun. 3 ila 10 yılı kapsayan strateji planını hizmet müdürlüklerinin ve kurumlarının yıllık işleyiş planlarından açıkça ayrı tutun.

Bileşenler. Norveç Sandnes eski Belediye Başkanı Jostein Rovik'e göre, şehir sağlığını geliştirme planı bize şu an nerede olduğumuzu, ileride nerede olmak istediğimizi ve oraya nasıl ulaşacağımızı söyler. Nerede olmak istediğimize ilişkin vizyonun Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri içindeki yerini gösterin. 11 No'lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (sürdürülebilir şehirler ve toplumlar), daha temiz hava ve daha güvenli ve aktif yaşama yönelik kentsel planlama aracılığıyla daha sağlıklı şehirlerin teşvik edilmesine dair değişim mekanizmasına değinir. "Şu an nerede olduğumuzu" şehir sağlık profilinin başlangıç noktası olarak belirleyin ve değişimin belirteçlerini tespit edin. Profili güncelleyerek ne kadar ilerleme kaydedildiğini izleyin (Şekil 9).

Şek. 9. Sağlıklı şehir için stratejik planlama döngüsü

Süreç. Koordinatörlerin bir şehir sağılığını geliştirme planı sunma sorumluluğı vardır ve birçokları böyle bir planı hazırlamanın planın kendisi kadar önemli olduğunu söyler. Verilen taahhütleri güvence altına almak için politikacılarla başından itibaren iletişimde kalın. Sektörler arası profesyonelleri özel bir görev grubu içine dahil edin. Stratejiyi ve bununla ilişkili eylem planlarını yürütmesi gereken aktörlerin fikir birliğini ve taahhüdünü güvence altına alın. DSÖ prensiplerini ortakların kaynaklar ve fırsatlar hakkındaki bilgisiyle birleştirerek değişim mekanizmasını – sağığın nasıl geliştirileceğini – belirleyin.

Sağılıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: vizyoner, hedef koyma, stratejik düşünme ve planlama, analiz, stratejik uyumlaştırma ve katılım.

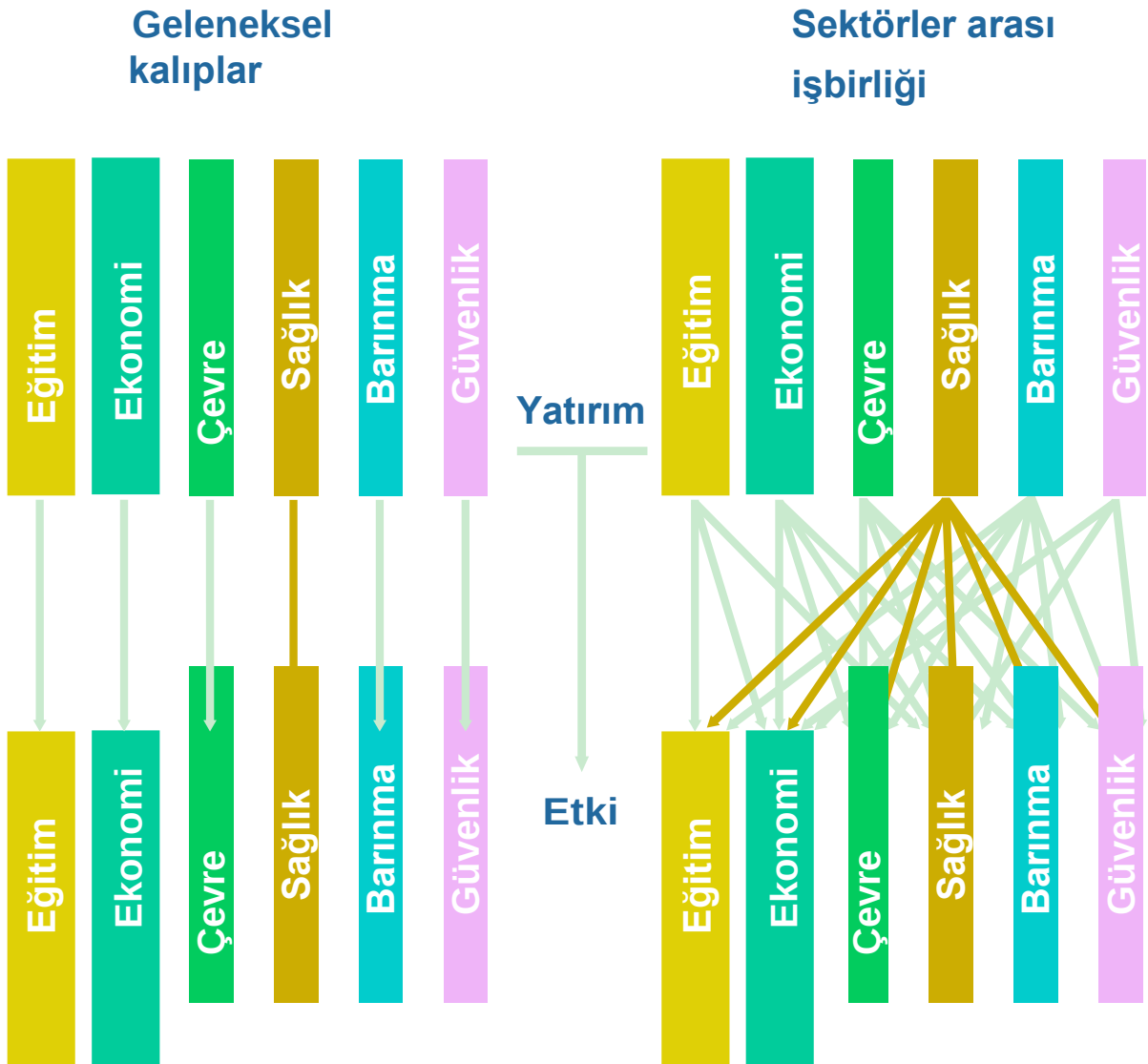
ADIM 17: SEKTÖRLER ARASI İŞBİRLİĞİ

ANAHTAR MESAJ: Kalıpları kırın

Sektörler arası eylemi kolaylaştıran mekanizmalar, müdürlükler ve diğer kurumlar arasında diyalog ve planlama için çerçeve ve şehirdeki sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesi için gerekli kaynağı sağlar.

Seferber olun. Ana akım hizmetleri değiştirmek veya yeni ve yenilikçi çalışma programlarına yatırım yapmak için kaynaklar vasıtasıyla diğerlerinin – kilit müdürlüklerin ve ortakların – eylemlerini seferber edin. Şehrin yönetim yapısındaki merkezi bir konumda kurulu yönetim sistemleri üzerindeki etkiyi en üst seviyeye getirin. Kilit politikacıları ve aktörleri kalıplarından çıkmaya ve bütün sektörlerde fayda ve maliyetlere yer veren dinamik bir hesaplama modeli benimsemeye ikna edin (Şekil 10).

Şek. 10. Sektörler çapında işbirliği

Maliyetler ve faydalar. Yatırım kararlarının daha geniş sağlık etkileri konusunda politikacıların ve ortakların farkındalığını arttırın. Şekil 10'da her bir sektöre yapılan yatırımın daha pek çoklarını nasıl etkilediği gösterilmektedir. DSÖ'nün güvenilir prensiplerine ayrıcalıklı erişimi bulunan sekreteryanın ilk görevi bu kaynakları ikna edici bir formatta sentezleyip sunmaktır. Yönlendirme komitesinin bu gibi bir etraflıca düşünmeye açık olması sağlayın. Şehir sağlığını geliştirme planı hazırlanmasını denetleyen özel görev grubu, aynı zamanda fikir birliği ve taahhüt geliştirilmesine yönelik bir platformdur.

Kalıpları kırmak. Kalıpları kırmak, ulusal veya yerel birçok yönetim için büyük bir zordur. Çoğu müdürlük, normal şartlar altında bütçesini ve personeli kendi ana faaliyetleri için tahsis etmek isteyecektir. Bununla birlikte dinamik hesaplama potansiyel anlamda bir kazan-kazan modelidir. Bu yaklaşımı güçlendirmek için DSÖ'nün sağlık etki değerlendirmesi ve fayda-maliyet analizi hakkındaki kılavuzlarını kullanın.

Ortak planlama, bütçe ve hesap verebilirliğe dayalı çok sektörlü ortaklıklar kurmak zordur. Bu, ortak hedefler belirleyerek başarılabilir ve bunları gerçekleştirmek müşterek sorumlulukları olan ve güçlü merkezi liderlere sahip farklı sektörlerin katkı vermesini gerektirir. Bu ortak gündem ilk aşamalardan itibaren bütün kilit paydaşlarca belirlenmelidir. Bu paydaşlara danışmadan ve onların katkılarını almadan hedefleri ve amaçları önceden tanımlanmış bir belge hazırlamayın. Sahiplenme esastır. Dört dörtlük olmasa da geliştirilmesinde sektörlerin katkı sunduğunu hissettiği sektörler arası bir strateji, tek bir sektör veya uzman tarafından teknik bakımdan en yüksek standartta olacak şekilde hazırlanmış ama sahici ortaklık ruhundan yoksun bir belgeden daha iyidir.

Ortak dil. Sektörlere ulaşmak oldukça zordur. Bunu başarılı bir şekilde yapmak için sistematik bir paydaş analizi ile başlayın. Diğer sektörlerle sağlıkla ilgili neler yapabileceklerini söylemeye girişmeden önce onların eylemlerini teşkil eden sözcükleri, değerleri ve hedefleri anlayın ve eğer mümkünse ortak bir dil yerleştirin. Sağlık ve iyilik hali, genellikle sektörler arası ortaklıkları karşılıklı olarak faydalı kılarak diğer sektörlerin hedeflerine ulaşmasına anlamlı şekilde katkı sağlar.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: stratejik ve yaratıcı düşünme, diplomasi, değişim yönetimi, kolaylaştırma, politik ve sosyal zekâ ve gözden geçirme ve yeniden tasarlama.

ADIM 18: TOPLUM KATILIMI

ANAHTAR MESAJ: Bilgilendirin, danışın, katılın ve güçlendirin

Toplum katılımı sağlıklı şehir yaklaşımının temel prensiplerindendir. İnsanları, kendi hayatları ve sağlıklarını ilgilendiren kararlara katılmaları için güçlendirin ve sürece çekin. Sağlıklı şehir yolculuğunu şekillendirmek isteyen vatandaşlara söz hakkı tanıyın. Eylem programlarının ve sağlığı teşvik eden ve geliştiren etkinliklerin hazırlık ve uygulama süreçlerine toplumu dahil edin. Şehir planlaması, barınma, ulaşım, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler gibi somut konu başlıklarına odaklanan forumlara destek verin. Vatandaşları, şehir sağlığını geliştirme planının hazırlanmasına aktif bir şekilde katılmaya teşvik edin.

Bilgi ve istişare. Toplum düzeyinde eylem için bir çerçeve geliştirin. Toplumun yerel sağlık ve sürdürülebilir kalkınmaya katılımına ilişkin DSÖ yaklaşım ve tekniklerini gözden geçirin (27). Kapasite oluşturun ve toplum altyapılarını ve ağlarını güçlendirin. Vatandaşları sağlık meseleleri hakkında bilgilendirin. Kitle iletişim araçlarını (televizyon, radyo veya gazete), haber bültenlerini, duyuruları ve blogları kullanın. Twitter, Facebook ve LinkedIn gibi sosyal medya platformlarını kullanın. Belirli projelerde ve sağlıklı şehir çalışmalarınızın genelinde vatandaşların fikrini alın. Toplum anketlerini ve bunları takiben toplantıları ve kamusal etkinlikleri kullanın.

Karar alma. Sivil toplum kuruluşlarını sağlıklı şehir yönlendirme komitesinde ve görev gruplarında ağırlayın. Belediyenin stratejik süreçlerinde daha geniş çaplı katılımı teşvik edin. İmkân varsa, vatandaşları aktif katılım, liderlik ve yönetimde güçlendirmek için uzmanları maddi açıdan destekleyin. Vatandaşlara şehrin karar alma süreçlerine katılabilme becerisi, güveni ve yeteneği kazandırmak öncelikli eylemlerden biridir.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: savunuculuk, iletişim, güçlendirme, kolaylaştırma ve ittifaklar kurma.

ADIM 19: YENİLİĞİ TEŞVİK ETMEK

ANAHTAR MESAJ: Deneyin ve neyin işe yaradığını belirleyin

Başarıya yenilik yoluyla ulaşmak için değişime destek veren bir iklim yaratmak gerekir. Bu, yeniliğin gerekli ve mümkün olduğunun ve bunun kabul edilebilir kaçınılmaz risklerinin olduğunun anlaşılmasıyla başlar.

Yeni fikirleri saygıyla kucaklayın. Yenilikçi program ve uygulamalar hakkında bilgi yayın. İleriye dönük sosyal ve mali faydaları ön plana çıkarın. Başarıları deneyerek bulmayı ve daha geniş ölçekte uygulamayı teşvik edin.

Yeniliği teşvik edin. Farklı yaklaşımlar kullanın. Sekreteryada ve yönlendirme komitesinde yeni fikirlere ve yenilikçi düşünmeye açık bir tutum ve çalışma tarzı benimseyin. DSÖ'nün yenilikçi fikirlerine ve kaynaklarına ayrıcalıklı erişim imkanından istifade edin. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın yıllık toplantılarında ve teknik konferanslarında ve ulusal sağlıklı şehirler ağı konferanslarında şehirlerin tecrübeyle sabit bilgi birikimlerini paylaşın. Pilot projelerle yeni program ve metotları test edin. Topluma yakın olan küçük sivil toplum kuruluşları tarafından benimsenen yeni halk sağlığı yaklaşımlarını nezaketle karşılayın.

İşe yarayan çalışmalar. Değerlendirmeler DSÖ kılavuzlarının ayrılmaz bir parçasıdır ve sağlıklı şehrinizin kıymetini izlemek ve saptamak için esastır. Eşitlik, sürdürülebilirlik, uyum direnci, kapsayıcılık ve sağlık üzerindeki sonuçları ve etkileri izleyecek DSÖ araçlarını kullanın. Yerel üniversitelerden araştırma konusunda uzman yardımı alın. Toplumun kendi kendini değerlendirmesini teşvik edin. Neyin işe yaradığını belirleyin – yeni yatırımlar destekleyici ortamlar sağlıyor mu? Sağlık üzerindeki etki çalışmaları, yenilikçi programların daha geniş ölçekte uygulanması ve politikaların değiştirilmesi için örnek teşkil etmek açısından önemlidir.

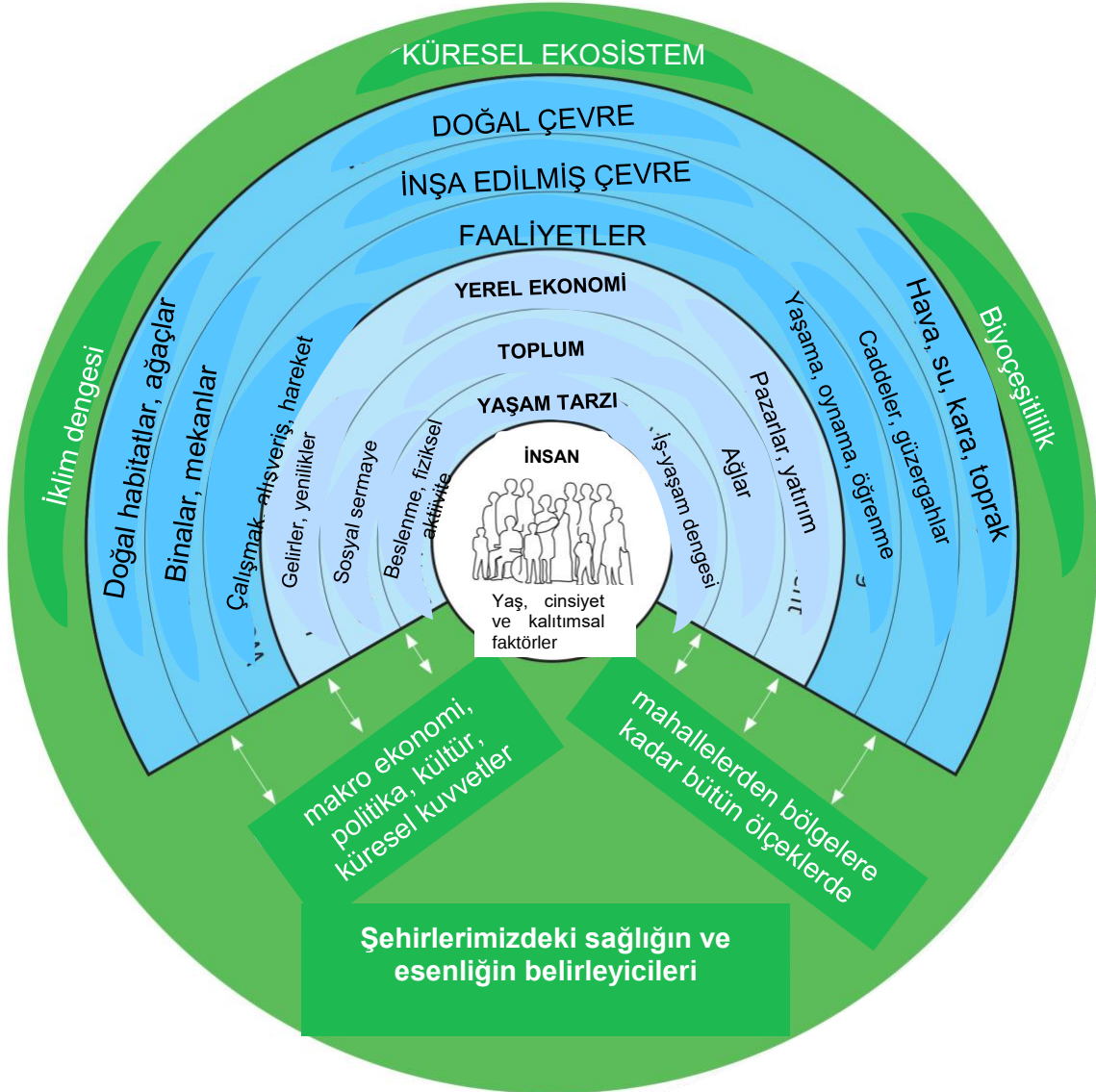
Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: yenilikçi, risk alan, girişimci ve gözden geçiren ve yeniden tasarlayan.

ADIM 20: BÜTÜN POLİTİKALARDA SAĞLIK

ANAHTAR MESAJ: Gerçek durumu kontrol edin, karmaşıklığı ve çatışmayı çözün

Büyük resim. Geliştirmenin her aşamasından sonra şehrin büyük resmini gözden geçirin. Yerleşim planı; bir şehrin, birçok hükümet kademesinin ve sektörlerin girişimlerinde her politikada sağlık bakış açısına sahip olmasının gerekliliğini ortaya koyan karmaşık bir sistem olduğunun kanıtıdır. Gerekirse DSÖ'nün tüm politikalarda sağlık eğitim kitapçığını gözden geçirin (28) . Sistemin her seviyesinde ve sektöründe sağlığın geliştirilmesi için giriş noktalarını gözden geçirin. Sağlıklı bir şehre yönelik entegre sistemler yaklaşımı içinde çeşitli süreçlerin, yapıların, planların ve programların performansını değerlendirin. İdeal bir dünyada politika yapıcılar ve karar vericiler bu hedefi başarmak için birlikte uyum içinde çalışırlar (Şekil 11).

Şekil 11. Kentsel ortamlarda sağlık ve esenliğin belirleyicileri

Gerçeklik kontrolü. İdeal bir dünyada yaşamıyoruz. Yıllardır karar vericilere bütün politikalarda sağlık eşitliği yaklaşımı tanıtılmaya çalışılmaktadır. COVID-19 pandemisi sağlığın bütün sektörleri nasıl etkilediğini ortaya koymuş ve politikacılara karar alırken sağlığı siyasi gündemin üst sıralarına yerleştirmeleri gerektiğini göstermiştir. Bütün politikalarda sağlık eşitliği, sağlık ve eşitlikle ilgili hedefleri teşvik eder ve diğer sektörler için karşılıklı faydalar sağlar.

Sağlıklı şehirlerin bütün politikalarda sağlık eşitliği konusunda çalışma tecrübesi vardır. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın V. Dönemi (2009–2013) için çatı hedef bütün yerel politikalarda sağlık eşitliğiydi (29). Bu yaklaşımı şehrinizde mümkün kılmak için geliştirilmiş araçları ve çerçeveleri gözden geçirin (30).

Bütün politikalarda sağlık ve bütün politikalarda sağlık eşitliği yaklaşımlarını yaygınlaştırmak, aynı zamanda şehirlerin sağlığı geliştirmek (3 No'lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi), yoksullukla mücadele (1 No'lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi), toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme (5 No'lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi) ve temiz enerjiye erişimi ve iklim değişikliğine dirençli altyapıları geliştirmek (7 ve 9 No'lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi) dahil birçok Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi yolunda ilerleme kaydetmelerine yardımcı olur(8).

Arabuluculuğu ve savunuculuğu ortak ve üstün bir amaç için kullanın. Bu, liderlik ve diplomasi gerektirdiği kadar zorluklar karşısında dirençlilik de gerektiren bir iştir. Politika yapmak genellikle değişken ve bazen ön görülemez olsa da kararlı şekilde yürütülen çabalar en sonunda başarıya ulaşacaktır.

Sağlıklı şehir koordinatörleri için faydalı beceriler: liderlik, diplomasi, harekete geçiren, güçlendirici ve geliştirici.

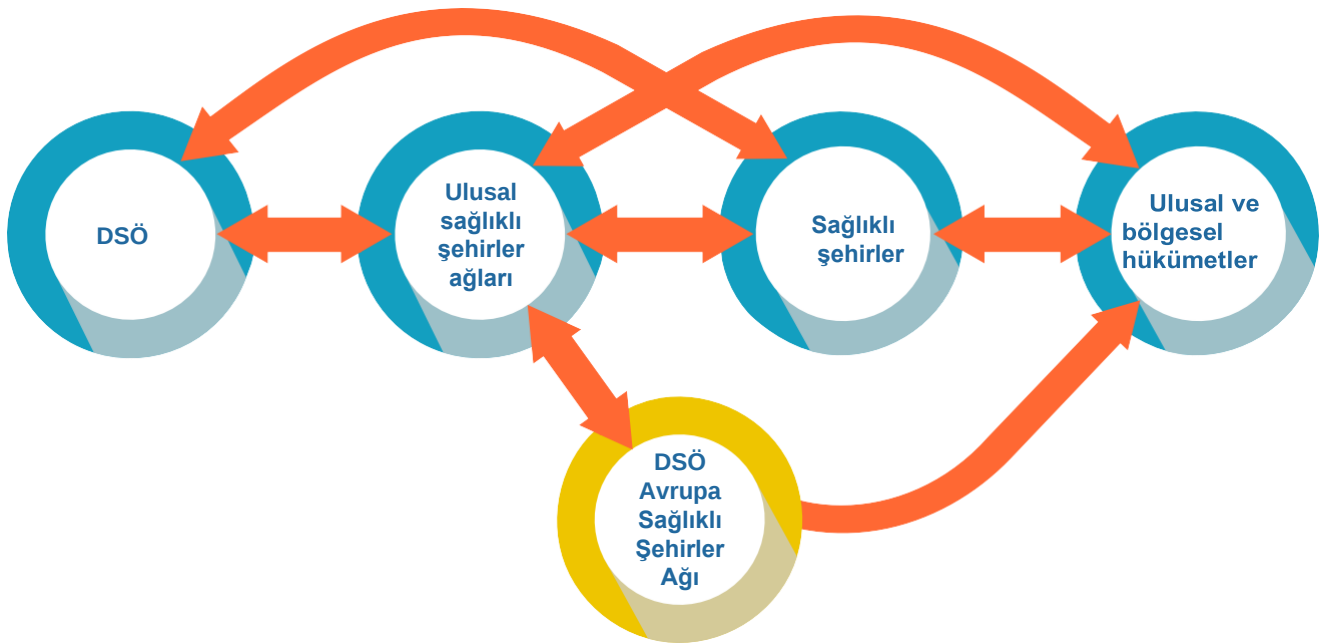
4. Ulusal sağlıklı şehirler ağları

DSÖ Avrupa Bölgesi'ndeki birçok insan, sağlığın Yeni Kent Gündemi'ne dahil edildiği şehirlerde yaşamaktadır (31). Nasıl ki şehir yönetimleri Avrupa ülkelerinin ekonomik rönesansı için itici bir güç ise sağlıklı şehirler de Avrupa vatandaşlarının sağlığını ve esenliğini ileriye taşımaktadır. Bu ikisi birbiriyle yakından ilişkilidir.

Bir şehrin bütün vatandaşlarının sağlıklı olması o şehrin sürdürülebilir kalkınmasının en etkili belirteçlerinden biridir. Havası temiz, altyapısı enerji verimli ve yeşil alanları geniş ve erişilebilir olan şehirler daha çok yatırım ve iş çeker ve her kesimden insana daha büyük fırsatlar sunar (32).

Ulusal sağlıklı şehirler ağlarının iki rolü vardır. Şekil 13'te gösterildiği gibi bu ağlar DSÖ'nün bilgi birikimini üye şehirlere aktarır. Sağlığın belirleyicileri ile ilgili dokümantasyonun, politikayı biçimlendiren çerçevelerin, araçların ve kılavuzların hepsi ulusal sağlıklı şehirler ağları aracılığıyla DSÖ'den şehirlere akar. Ulusal ağların şehirleri tarafından edinilen bilgi ve tecrübe aynı zamanda ters yönde de akar. Yani 20 adımın ve daha önce özetlenen eylemlerin pratikte uygulanması için engellerin, zorlukların ve başarı kriterlerinin anlaşılması ile DSÖ de zenginleşmektedir (Şekil 12).

Şek. 12. Bilgi ve tecrübe akışı

Ağlar, münferit şehirler üzerindeki dar odağı genişletir. Avrupa sahnesinde kapasiteyi ve siyasi etkiyi artırır. Ulusal sağlıklı şehirler ağlarının münferit veya toplu şekilde merkezi hükümet politikaları üzerinde ve karşılığında DSÖ'nün kendisi üzerinde tesiri olduğunu gösteren sağlam kanıtlar vardır.

Bu bölümün amacı, hem ulusal ağların hedeflerini hem de onların işleyişini başarılı kılan özellikleri özetlemektir. Ağırlıklı olarak 30 Avrupa ülkesindeki 1500 üye şehrin deneyimlerine dayanır. Bu deneyimler DSÖ tarafından Avrupa Ulusal sağlıklı şehirler hakkında yayınlanan kitapta özetlenmiştir.

HEDEFLER

Son 30 yıldır ulusal sağlıklı şehirler ağları, köklü kuruluşlar haline gelmiştir ve Avrupa'daki Sağlıklı Şehirler hareketinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Ulusal ağlar, ülkelere uygulama tabanlı zengin bir halk sağlığı bilgi birikimi ve uzmanlığı sağlar. Yerel sağlık sorunlarına görünürlük kazandırmak ve çeşitli hükümet kademelerinde işbirliğini teşvik etmek için etkili bir platform oluşturur. Ulusal ağlar, yerel hükümetlere eğitim yoluyla doğrudan destek sağlayarak, iyi uygulama örneklerini paylaşma fırsatı vererek ve ulusal/uluslararası uzmanlıktan istifade etme imkânı tanıyarak sınırlı sayıdaki yerel kaynağı en üst düzeye çıkarırlar. Ulusal ağların işlevleri ve başarıları, onları DSÖ Sağlıklı Şehirler programının yıllar içindeki devamlılığının temeli haline getirmiştir (34).

1. SAĞLIKLI ŞEHİRLER HAREKETİNİN PROFİLİNİ YÜKSELTME

Siyasi aktörlerin katılımıyla ve stratejik ortaklıklar ve etkili iletişim geliştirilerek sağlıklı şehirlerin profili ve güvenilirliği artırılır. DSÖ akreditasyonu, ulusal ağların rolünü geçerli kılmaya ve artırmaya ve yeni üyeler çekmeye hizmet eder. Sağlıklı şehirler hakkındaki iletişim hem bir süreci hem de somut birtakım ürünleri temsil eder.

2. İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİNİ PAYLAŞMA

İyi uygulamalar; standartlar belirleyerek, eğitim vererek ve kılavuzlar hazırlayarak, ağ kurma ve fikir alışverişi fırsatları yaratarak ve etkili bir yerel yaygınlaştırma modeli sunarak teşvik edilir. Ulusal sağlıklı şehirler ağları, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma hakkında bilgi paylaşılan bir takas kurumu gibidir. Web tabanlı araçlar, yayınlar, konferanslar ve etkinlikler aracılığıyla bilgi üretip yayarak ulusal bir kaynak niteliği teşkil eder.

3. YENİ YAKLAŞIMLAR İÇİN KAPASİTE OLUŞTURMA

Sağlığın belirleyicilerine yer veren ve bütün politikalarda sağlık yaklaşımını siyasi gündemin üst sıralarına yerleştiren eşitlik temelli iyi yönetim yaklaşımlarını benimsemeye şehirleri destekleyerek yerel kurumsal etkililik güçlendirilmiş olur. Ulusal ağlar; yeni fikirlerin, politikaların ve çalışma yöntemlerinin ortaya çıkması ve şehirlerin bu yenilikçi yaklaşımları hayata geçirme konusunda desteklenmesi için verimli bir test zemini sağlar.

4. ULUSAL İŞBİRLİĞİ VE NÜFUZ ELDE ETME

Bakanlıklarla, kurumlarla, bölgelerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve akademik kuruluşlarla ortaklıklar geliştirerek ulusal hükümetler üzerinde tesir gücü yaratılır. Hükümetin ve bu gibi diğer büyük ortak kurumların gündemine, politikalarına ve uygulamalarına kaynak olması ve bunları etkilemesi açısından yerel ihtiyaç ve uzmanlıklar belirginleştirilir.

ULUSAL SAĞLIKLI ŞEHİRLER AĞI KURMAYA VE SÜRDÜRÜMEYE YÖNELİK BAŞARILI EYLEMLER

1. DSÖ MARKASI

Hersek için Sağlık ilkeleri, değerleri ve çerçeveleri, bütün politikalarda sağlık yaklaşımı ve Avrupa Çalışma Programı ve onun önde gelen girişimleri hakkında DSÖ'den çıkan bilgilere erişin ve bunları güncelleyin. DSÖ akreditasyonu için teşkilatlanma modelleri, süreçleri ve şartları hakkında DSÖ ile ve diğer ulusal ağlarla düzenli temas başlatın ve sürdürün.

2. ŞAMPİYONLAR VE TARAFTARLAR

Ulusal ağın geliştirilmesine destek vermek isteyen bakanlıklarla ve ulusal kurumlarla bağlantılar geliştirin ve gözden geçirin. Hevesli şehirlerden oluşan çekirdek bir grubunuz olsun, deneyim paylaşın ve karşılıklı destek sağlayın. Diğer ulusal ağlarla sosyal ilişkiler geliştirin. Ulusal ağınızı başlatacak, sürdürecektir ve geliştirecek güçlü, ilham sahibi ve ileri görüşlü bir belediye başkanı bulun.

3. SAHİP OLUNANLAR VE FIRSATLAR

Ulusal ağların ulusal arenaya getirdiği benzersiz katma değeri belirleyin. Mevcut güçlü yönleri ve ağın gündemindekileri uygulamak için hangi yönlerin daha fazla desteklenmesi gerektiğini tespit edin. Bir koordinatör görevlendirin. Kapasite oluşturun. Üye şehirlerin politika, plan ve programlarındaki ortak paydayı tespit edin. Ağı ulusal sağlık sürdürülebilir kalkınma gündemiyle uyumlu hale getirerek dış kaynakların nerelerden tedarik edildiğini belirleyin.

4. ORGANİZASYON

Hedefleri kararlaştırın, öncelikleri geliştirip gözden geçirin ve asgari çalışma standardını belirleyin. Resmi yapılar ve görev tanımları oluşturun. Ağın yürütme organındaki politikacıların ve profesyonellerin rollerini açık ve şeffaf olacak şekilde netleştirin (Tablo 3).

5. PLATFORM

Öğrenme ve fikir alışverişi için sık sık fırsat yaratın. Şehir sağlık profilleri ve şehir sağlığı geliştirme planları gibi çalışmalar hakkında üyeleri bilgilendirmek için bir uzmanlar ekibi (DSÖ uzmanlığı olan) çağırısı yapın. Ulusal ağı ulus çapında tanıtmak için web sitesi gibi iletişim araçlarına yatırım yapın. Sektörlerle ittifaklar kurun.

6. PROFİL

İletmek istediğiniz en önemli mesajları belirleyin. Bir ulusal ağ stratejisi ve somut bir eylem planı kabul edin. Hükümet ve ortak kurumlarla ulusal bir sağlıklı şehirler konferansı organize edin.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Finansal anlamdaki kendi kendinize yetmeyi temin edin. Katma değeri en üst seviyeye çıkarmak için ağ yapılarını ve fonksiyonlarını düzenli olarak gözden geçirin. Sonuçları ve etkiyi gösterin. Siyasi katılımı teşvik edin ve destekleyin. Ulusal ve uluslararası politikalarla olan bağlantıları gösterin. Meşruiyeti güçlendirmek için DSÖ akreditasyonunu sürdürün.

Tablo 3. Ulusal sağlıklı şehirler ağlarında liderlik modelleri

Örgütlenme şekli	Avantajlar	Dezavantajlar
Bağımsız Ağ, herhangi bir kuruluş bünyesinde veya onun sözüne tabi olarak hareket etmez	- Söz söyleme ve karar almada bağımsızdır. - Ağ, şehirlerin görüşlerini özgürce tanıtabilir ve siyasi ortamdaki ve politikadaki değişimlere bakmadan ortaklık fırsatlarını kovalar - Şehrin ihtiyaçlarına fazlasıyla duyarlıdır. - Bu şekilde örgütlenmiş dört ağın hepsinde tam zamanlı koordinatör bulunmaktadır.	- Personel ve koordinasyon maliyetleri için aynı kaynaklara doğrudan erişimi yoktur - Büyük oranda harici bütçeye ve üyelik aidatlarına bağımlıdır.
Şehir önderliğinde Ağdaki şehirlerden biri koordinasyona ev sahipliği yapar ve ağın liderliğini üstlenir	- Yerelde bağımsız söz hakkı vardır ama liderin veya ev sahibi şehrin sözü geçer - Şehrin ihtiyaçlarına fazlasıyla duyarlıdır. - Ev sahibi şehir koordinasyon maliyetlerini üstlenir. - Koordinatör ağın siyasi lideri ile yakın temastadır. - Koordinatör, sağlıklı bir şehrin yönetilmesinin günlük zorlukları hakkında keskin içgörülere sahiptir.	- Yerel siyasi liderin ve ekonomik kararların değişmesi ağın kullanımına ayrılan kaynakları olumsuz etkileyebilir. - Ev sahibi şehir coğrafi açıdan merkezi bir yerde olmayabilir ya da ülkenin başkenti olmayabilir. Bu da onun ulusal temas ve ortaklıklar geliştirmesini daha fazla zorlaştırabilir. - Koordinatörün genellikle şehirde tam zamanlı başka bir işi vardır ve bunun bir parçası olarak ağ işlerini yarı zamanlı olarak yönetir.
Kurum önderliğinde Ulusal ağ, örgütlenme bakımından ev sahibi bir kurumun önderliğinde (sağlık bakanlığı, halk sağlığı okulu, belediyeler birliği vb.) onun bir parçası gibi hareket eder	- Ağ, bağlı olduğu kurum veya kuruluşun itibar ve saygınlığından istifade eder. Bu, ağın güvenilirliğine katkı sağlar. - Kurum, kendi bünyesinde mevcut olan araştırma, eğitim ve değerlendirme uzmanlığını ağa açar. - Ev sahibi kurum şehir koordinasyon maliyetlerini üstlenir. - Ulusal meselelere hakimdir ve istişare süreçlerine erişir. - Ağ, kurumun mevcut ortaklıklarından istifade eder.	- Akademik kuruluşlar, araştırma hibelerine ve dış finansmana bağlıdır. Bunun idari maliyeti yüksek olabilir. - Kaynak tahsis edilirken sağlıklı şehirlere öncelik verilmeyebilir. - Ağın çalışmalarının sadece ulusal önceliklere göre belirlenme riski vardır. Bu da onu bir uygulayıcı ağ haline getirir ama bu bir kural değildir. Bu, şehirlerin aksine, onların kolektif ihtiyaç ve önceliklerini belirler ve dillendirir. - Şehirler ve ulusal kurumlar arasında anlayış geliştirmek ve karşılıklı faydalı ilişkiler oluşturmak başlangıçta uzun sürebilir. Ancak bu, uzun vadede araştırma ve politikayı hayata geçirme arasında köprü kurarak avantaj sağlar.

REFERANSLAR

1. Implementation framework for Phase VII (2019–2024) of the WHO European Healthy Cities Network: goals, requirements and strategic approaches: final. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/346087>, accessed 26 October 2022).
2. Copenhagen Consensus of Mayors: healthier and happier cities for all: a transformative approach for safe, inclusive, sustainable and resilient societies. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/345938>, accessed 26 October 2022).
3. Ison E. Health impact assessment in a network of European cities. *J Urban Health*. 2013;90 (Suppl. 1):S105–15 (<https://link.springer.com/article/10.1007/s11524-011-9644-8>, accessed 26 October 2022).
4. de Leeuw E, Tsouros AD, Dyakova M, Green G, eds. Healthy cities: promoting health and equity – evidence for local policy and practice: summary evaluation of Phase V of the WHO European Healthy Cities Network. World Health Organization Regional Office for Europe, Copenhagen. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2014 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/137512>, accessed 26 October 2022).
5. The 17 Goals [website]. New York: United Nations; 2022 (https://sdgs.un.org/#goal_section, accessed 26 October 2022).
6. Thirteenth General Programme of Work. Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://www.who.int/about/what-we-do/thirteenth-general-programme-of-work-2019---2023>, accessed 26 October 2022).
7. European Programme of Work 2020-2025: United Action for Better Health. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2021 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/339209>, accessed 26 October 2022).
8. World cities report 2022: envisaging the future of cities. Nairobi: UN-Habitat; 2022 (<https://unhabitat.org/world-cities-report-2022-envisaging-the-future-of-cities>, accessed 26 October 2022).
9. Share of urban population worldwide in 2022, by continent [website]. In: Statista/Society/Demographics. Hamburg: Statista; 2022 (<https://www.statista.com/statistics/270860/urbanization-by-continent>, accessed 26 October 2022).
10. Nabielek K, Hamers D, Evers D. Cities in Europe. Facts and figures on cities and urban areas. The Hague: Netherlands Environmental Assessment Agency; 2016 (https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/pbl_2016_cities_in_europe_23231.pdf, accessed 26 October 2022).
11. WHO and UN-Habitat. Hidden cities: unmasking and overcoming health inequalities in urban settings. Kobe: WHO Centre for Health Development; 2010 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/44439>, accessed 26 October 2022).
12. Ottawa Charter for Health Promotion. Geneva: World Health Organization; 1986 (<https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>, accessed 26 October 2022).

13. Health21: the health for all policy framework for the WHO European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1999 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/272657>, accessed 26 October 2022).
14. Health 2020, the European policy framework and strategy for the 21st century. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1999 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/326386>, accessed 26 October 2022).
15. Geneva Charter for Well-being. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/m/item/the-geneva-charter-for-well-being>, accessed 26 October 2022).
16. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health: final report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva: World Health Organization; 2008 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/43943>, accessed 26 October 2022).
17. Healthy cities tackle the social determinants of inequities in health: a framework for action. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2012 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/112253>, accessed 26 October 2022).
18. Wilkinson R, Marmot M, eds. Social determinants of health: the solid facts. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1998 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/108082>, accessed 26 October 2022).
19. Healthy cities: effective approach to a rapidly changing world. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/331946>, accessed 26 October 2022).
20. Kickbusch I, Gleicher D. Governance for health in the 21st century. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2012 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/326429>, accessed 26 October 2022).
21. City health profiles: how to report on health in your city. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1995 (https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/101061/wa38094ci.pdf, accessed 26 October 2022).
22. Health Equity Status Report initiative [website]. In: WHO Europe/Initiatives. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2020 (<https://www.who.int/europe/initiatives/health-equity-status-report-initiative>, accessed 26 October 2022).
23. Acuto M, Morissette M, Tsouros A. City diplomacy: towards more strategic networking? Learning with WHO Healthy Cities. Glob Policy. 2017;8:14–22 (<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.12382>, accessed 26 October 2022).
24. City health planning: the framework. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1996 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/347606>, accessed 26 October 2022).
25. A working tool on city health development planning: concept, process, structure, and content. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2001 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/347455>, accessed 26 October 2022).
26. Green G, Acres J, Price C, Tsouros A. City health development planning. Health Promot Int. 2009;24 (Suppl. 1):i72–80 (https://academic.oup.com/heapro/article/24/suppl_1/i72/607966, accessed 26 October 2022).

27. Community participation in local health and sustainable development: approaches and techniques. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2002 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/107341>, accessed 26 October 2022).
28. Health in all policies: training manual. Geneva: World Health Organization; 2015 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/151788>, accessed 26 October 2022).
29. Phase V (2009–2013) of the WHO European Healthy Cities Network: goals and requirements. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2009 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/349864>, accessed 26 October 2022).
30. Health equity in all policies: nine case studies of HEiAP in action. Belfast: Belfast Healthy Cities; 2013 (<https://www.belfasthealthycities.com/sites/default/files/publications/NineHEiAPCaseStudies.pdf>, accessed 26 October 2022).
31. The New Urban Agenda [website]. New York: United Nations; 2022 (<https://habitat3.org/the-new-urban-agenda>, accessed 26 October 2022).
32. Health as the pulse of the new urban agenda: United Nations Conference on Housing and sustainable urban development, Quito, October 2016. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/250367>, accessed 26 October 2022).
33. Heritage Z, Green G. European national healthy city networks: the impact of an elite epistemic community. *J Urban Health*. 2012;90 (Suppl.1):154–66 (<https://link.springer.com/article/10.1007/s11524-012-9777-4>, accessed 26 October 2022).
34. Janss Lafond L, editor. National healthy cities networks in the European Region: promoting health and well-being throughout Europe. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/346087>, accessed 26 October 2022).

İrtibat Bilgileri

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Başkanlığı

Orhanbey Mahallesi 6. Uçak Sokak
No:3 Kat:Zemin Osmangazi/BURSA
Tel: 0 224 235 2399 Faks: 0 224 235 3470

